

ÅRSRAPPORT 2016

Innhold

Om Kredittforeningen for Sparebanker (KfS) _____	3
Styrende organer og organisasjon _____	6
Nøkkeltall _____	7
Årsberetning _____	8
Regnskaps- og notehenvvisning _____	14
Resultatregnskap _____	15
Balanse _____	16
Kontantstrømoppstilling _____	18
Noter til regnskapet _____	19

Om Kredittforeningen for Sparebanker (KfS)

Visjon og mål

Selskapets visjon er å være en ledende leverandør av kreditt til mindre og mellomstore norske sparebanker.

KfS utsteder obligasjoner i kapitalmarkedet og låner midlene ut til sparebankene. Dette bidrar til bedre tilgang på langsiktige lån for bankene til konkurransedyktige vilkår.

Etablering

KfS ble stiftet i 2004. Eierandelskapitalen på kr 50 mill. ble tegnet av 49 sparebanker og Eiendoms kreditt AS. KfS er registrert med organisasjonsnummer 986 918 930.

Offentlig godkjenning, tilsyn og vedtekter

KfS har konsesjon som kredittforetak. Finanstilsynet fører tilsyn med virksomheten. Vedtektene kan ikke endres uten Finanstilsynets godkjenning. Vedtektene ligger på foretakets hjemmeside <http://www.kredittforeningen.no>.

Utlån og kredittpolicy

KfS tilbyr hovedsakelig lån med løpetid mellom ett og fem år. Lånene gis som enkle standardiserte gjeldsbrevlån med rentefastsettelse for tre måneder av gangen. Utlånene finansieres med innlån med samme løpetid og rentebetingelser. Lånene løper uten avdrag til forfall.

Styret fastsetter en individuell kredittramme på den enkelte sparebank. Kredittrammen baseres på bankens ansvarlige kapital og kredittkvalitet og kan utgjøre inntil størrelsen på bankens tellende ansvarlige kapital, dog begrenset av størrelsen på den ansvarlige kapital i KfS. I vurdering av kredittkvalitet baserer KfS seg på eksterne kredittvurderinger, og annen offisiell tilgjengelig informasjon fra og om banken. Den enkelte bank kan, innenfor sin samlede kredittramme, fordele sine låneopptak i KfS på flere ulike forfallstidspunkt for å redusere refinansieringsrisikoen. Lån som forfaller på et bestemt tidspunkt kan ikke utgjøre mer enn 1/3 av tellende ansvarlig kapital i banken, maksimert til 2/3 av KfS sin ansvarlige kapital på det tidspunkt lånet ble innvilget.

Ved utbetaling av lån trekkes et medlemsinnskudd på minimum 3 % av lånebeløpet. Ved innfrielse blir medlemsinnskuddet tilbakebetalt under forutsetninger angitt i vedtektene. KfS er et «non profit foretak». Marginen på utlån legges på et nivå som dekker kostnader, utbytte på egenkapitalbeviskapitalen og skatt.

Innlån

Utlånene finansieres ved utstedelse av obligasjonslån i det innenlandske markedet. Dersom muligheten åpner seg kan det bli aktuelt å bruke de internasjonale kapitalmarkeder. Obligasjonslån vil som hovedregel bli notert på Nordic ABM.

KfS utsteder både obligasjoner med flytende rente med rentefastsettelse for tre måneder av gangen, og obligasjonslån med fast rente i hele lånets løpetid. Hvert obligasjonslån bygges typisk opp gjennom utstedelse av flere transjer etter hvert som nye lån utbetales. Obligasjonslånene har normalt en låneramme på kr 500-600 mill. Ved behov vil KfS også utstede sertifikatlån med opptil 12 mnd. løpetid. Med unntak av alle typer ansvarlig lånekapital er all gjeld i KfS likestilt i prioritetsrekkefølgen. De viktigste kjøperne av obligasjonslån og sertifikater er pengemarkeds- og obligasjonsfond, forsikringsselskaper og pensjonskasser.

Kapitalforvaltning

I forvaltning av egne midler legger KfS stor vekt på sikkerhet og forutsigbar avkastning. Midlene plasseres derfor i det vesentligste i utlån til / innskudd i bank og omsettelige rentebærende papirer av god kvalitet.

Soliditet

Den ansvarlige kapital i KfS kan bestå av:

- *Ren kjernekapital:* Medlemsinnskudd og egne fond
- *Annen kjernekapital:* Fondsobligasjonskapital
- *Tilleggskapital:* Ansvarlige lån og andre kapitalinstrumenter som oppfyller krav i lov og forskrift

Medlemsinnskudd på minimum 3 % trekkes ved utbetaling av lån. Størrelsen på medlemsinnskuddet som trekkes ved utbetaling av lån tilpasses låntakerens risikovekt (normalt 20% eller 50%) og vil utgjøre 15% ren kjernekapital i forhold til utlånsmassen (noe mindre i forhold til forvaltningskapitalen). Medlemsinnskudd kan tilbakebetales etter innfrielse av lånene såfremt selskapet har en tilfredsstillende økonomi, likviditet og kapitaldekning.

Vurderingen gjøres av Finanstilsynet etter søknad.

På denne måten blir KfS automatisk oppkapitalisert etter hvert som utlånsporteføljen øker, og tilsvarende nedkapitalisert når utlånsporteføljen minker.

Juridisk struktur

KfS har konsesjon som kredittforetak og er organisert som en kredittforening etter samvirkeprinsipper. I et slikt foretak vil ikke avkastning på egenkapitalen, men brukernytten være det bærende motiv for virksomheten.

Brukerne, eller medlemmene, vil i fellesskap være eiere av foretaket uten at det enkelte medlem har eierskap til noen definert andel av egenkapitalen. Medlemmene har begrenset økonomisk ansvar og er ikke forpliktet utover innskutt medlemsinnskudd.

Styrende og kontrollerende organer

Representantskapet er foretakets høyeste organ. Finanstilsynet har gitt dispensasjon til at representantskapet kan bestå av åtte medlemmer. Det velges fire varamedlemmer. To av representantskapets medlemmer og ett av varamedlemmene skal velges av egenkapitalbeviserne.

Styret består av minst fem og høyst syv medlemmer og inntil to varamedlemmer som alle velges for to år om gangen. Minst en fjerdedel av styrets medlemmer må tilfredsstillende kravet om ikke å være ansatt eller ha tillitsverv i andre finansforetak.

Administrasjonssamarbeid

For å kunne tilby medlemsbankene attraktive lånevilkår er det av stor betydning at foretaket drives med lave kostnader. Det er relativt få, men store transaksjoner som krever høy kompetanse. KfS har funnet det formålstjenlig å inngå avtale om administrasjonssamarbeid med Eiendomskreditt AS. Samlet har virksomhetene nødvendig kompetanse, ressurser og systemer til å håndtere foretakets behov. Avtalen er godkjent av Finanstilsynet.

Avtalen om samarbeid som er inngått mellom KfS og Eiendomskreditt AS innebærer samlokalisering, samme IT-plattform og IT-systemer.

Ledelsen i KfS

Lars W. Lynngård (56) er tilsatt som administrerende direktør fra 1.1.2017. Han overtok etter Trond Tostrup (71) som gikk av ved årsskiftet 2016/2017 etter 12 års virke i KfS som styremedlem, styreleder og senest administrerende direktør siden 2012. Lars W. Lynngård kommer fra stilling som finansdirektør i KfS. Han er siviløkonom og har vært ansatt i Eiendomskreditt fra 1998 og i deltidsstilling i KfS siden 2004. Før det har han vært ansatt i Vestenfjelske Bykreditt AS fra 1987 til 1996 som bl.a. finanssjef og i Norgeskreditt AS som avdelingsdirektør fra 1996 til 1998.

Leder forretningsstøtte og kontroll er Brith Line Øverland (51) i deltidsstilling fra 1.1.2017. Hun er utdannet cand.jur. fra Universitetet i Oslo. Hun har tidligere jobbet i Statoil innen anskaffelser som kontraktsansvarlig og fag- og personleder i prosjekt- og driftskontrakter. Hun har også jobbet som advokatfullmektig i Interpro AS med hovedfokus på anskaffelsesprosesser og kontrakter.

Leder for regnskap og rapportering er Karoline Opstad Strand (29) i deltidsstilling. Hun har en Master i økonomi og administrasjon fra Norges Handelshøyskole (NHH) og har vært ansatt i KfS fra 2013. Før det har hun jobbet i Austevoll Seafood og Skandiabanken.

Utlånsvirksomheten drives av Seniorrådgiver Kathrine Kristiansen (43). Hun har MBA fra University of Houston og har vært ansatt i KfS/Eiendomskreditt fra 2010. Før det har hun vært ansatt i DNB.

I tillegg er administrerende direktør i Eiendomskreditt AS, Jan Kaare Hellevang (51) involvert i driften av KfS som følge av administrasjonssamarbeidet med Eiendomskreditt. Han har Bachelor of Management fra Handelshøyskolen BI og Executive Mastergrad innen Strategisk ledelse, Prosjektledelse og Strategisk markedsføring samme sted. Han har tidligere innehatt ledende stillinger i Vesta Finans AS, Skandiabanken AB Norge og Gjensidige, senest som adm. direktør i Gjensidige Bank ASA hvor han ledet etablering og oppbygging av banken. Han ledet der også etablering og oppbygging av datterselskapet Gjensidige Bank Boligkreditt AS.

Styrende organer og organisasjon

Representantskapet

Medlemmer	Stilling
Arvid Andenæs (formann)	Tidl. adm. banksjef, Sparebanken Sogn og Fjordane
Alf Inge Flokketvedt (nestformann)	Adm. banksjef, Skudenes & Aakra Sparebank
Rune Ramsvik	Banksjef, Etne Sparebank
Per Olav Nærestad	Banksjef, Arendal og Omegns Sparekasse
Svein Ivar Førland	Tidl. adm. banksjef, Sandnes Sparebank
Egil Mogleiv	Direktør, Sparebanken Vest
Dag Sandstå	Banksjef, Tysnes Sparebank
Bjørn A. Riise	Banksjef, Klæbu Sparebank
Varamedlemmer	Stilling
Arild Bjørn Hansen	Banksjef, Sparebank 1 Østfold Akershus
Harald Flaa	Banksjef, Birkenes Sparebank
Stein Kolrud	Banksjef, Fornebubanken
Kim F. Lingjærde	Banksjef, Fana Sparebank

Revisor

Ernst & Young AS v/statsautorisert revisor Eirik Moe

Thormøhlens gate 53 D, Postboks 6163 Postterminalen, 5892 Bergen

Styret

Medlemmer	Stilling
Peter Frølich, (styreleder)	Advokat/partner, Advokatfirma Wikborg, Rein & Co.
Oddstein Haugen (nestleder)	Banksjef, Luster Sparebank
Anne Maria Langeland	Daglig leder, Vangen Elektriske AS
Knut Oscar Fleten	Adm. banksjef, Sparebank 1 Hallingdal Valdres
Anne Grethe Sund	Adm. banksjef, Lillesands Sparebank
Varamedlem	Stilling
Susanna Poulsen	Banksjef, Hjelmeland Sparebank
Trygve Jacobsen	Adm. banksjef, Larvikbanken

Nøkkeltall

Resultat (i mill.kr)	2016	2015	2014	2013	2012
Netto renteinntekter	5,91	6,60	7,54	6,74	7,19
Driftskostnader	3,88	4,21	4,37	4,27	4,36
Gevinst/tap(-) på sertifikater og obligasjoner	0,89	-0,72	3,30	0,29	2,06
Resultat av ordinær drift/resultat før skatt	2,92	1,68	3,17	2,76	4,89
Skattekostnad	0,82	0,58	0,91	1,04	1,56
Resultat etter skatt	2,11	1,10	2,26	1,72	3,33
Renterefusjon	-0,01	0,26	0,90	1,92	2,70

Regnskapsposter (i % av GFK)	2016	2015	2014	2013	2012
Gjennomsnittlig forvaltningskapital (i mill.kr)	5 696	6 038	6 666	6 809	6 669
Netto renteinntekter	0,10	0,11	0,11	0,10	0,11
Driftskostnader	0,07	0,07	0,07	0,06	0,07
Gevinst/tap(-) på sertifikater og obligasjoner	0,02	-0,01	0,05	0,00	0,03
Resultat før skatt	0,05	0,03	0,05	0,04	0,07
Skattekostnad	0,01	0,01	0,01	0,02	0,02
Resultat etter skatt	0,04	0,02	0,03	0,03	0,05
Renterefusjon	-0,00	0,00	0,01	0,03	0,04

Andre nøkkeltall (%)	2016	2015	2014	2013	2012
Vekst i utlån	-3,4	-8,9	-7,7	4,7	-5,3
Vekst i forvaltningskapital	-5,0	-8,6	-7,1	4,8	-4,8
Kostnader i % av totale inntekter	57,0	71,5	40,3	60,8	47,1
Kostnader i % av totale inntekter ekskl.verdipapirer	65,6	63,7	57,9	63,4	60,6
Kapitaldekning	21,5	22,0	22,4	21,1	23,1
Ren kjernekapitaldekning	17,2	18,2	19,1	12,4	13,5
Uvektet kjenekapitalandel	3,7	4,0	4,4		
LCR %	2 251	1 814	640		

Andre nøkkeltall (mill.kr)	2016	2015	2014	2013	2012
Risikovektet balanse	1 179	1 309	1 491	1 424	1 367
Tellende ansvarlig kapital	253	288	334	300	316
Ren kjernekapital	203	238	284	177	184
Årsverk i foretaket	2,4	2,8	2,8	3,2	2,4
Egenkapital pr 31.12.	253	288	335	55	54
Ansvarlig lånekapital pr 31.12.				248	263
Brutto utlån pr 31.12.	5 391	5 579	6 123	6 636	6 335
Lån opptatt ved utstedelse av verdipapirer pr 31.12.	5 292	5 533	6 018	6 523	6 191
Forvaltningskapital pr.31.12.	5 563	5 859	6 409	6 897	6 582

Årsberetning

Resultatregnskapet

KfS er et non-profit foretak hvor formålet er å skaffe medlemsbankene så gunstige innlån som mulig.

Årsregnskapet er avgitt under forutsetning om fortsatt drift. Tall for 2015 er angitt i parentes.

Netto renteinntekter ble kr 5,91 mill. (kr 6,60 mill.). Regnet i prosent av gjennomsnittlig forvaltningskapital utgjør netto renteinntekter 0,10 % (0,11%). Lavere netto renteinntekter i 2016 skyldes lavere utlånsportefølje og effekten av et fallende rentenivå.

KfS holder en andel av sine likviditetsreserver i form av obligasjoner utstedt av norske banker. I 2016 ble nedskrivningen på porteføljen fra 2015 på kr 716 205 reversert i sin helhet som følge av reduserte kredittpåslag i obligasjonsmarkedet i 2016. Det er i 2016 inntektsført en gevinst på salg av obligasjoner på kr 170 234.

Lønn og generelle administrasjonskostnader utgjorde kr 3,69 mill. (kr 4,04 mill.). Totale driftskostnader ble kr 3,88 mill. (kr 4,21 mill.). Dette utgjorde 0,07 % (0,07%) av gjennomsnittlig forvaltningskapital.

Resultatet før skatt ble kr 2,92 mill. (kr 1,68 mill.) og utgjør 0,05 % (0,03%) av gjennomsnittlig forvaltningskapital. Årets skattekostnad utgjør kr 0,82 mill. (kr 0,58 mill.). Årets resultat etter skatt ble kr 2,11 mill. (kr 1,10 mill) dette utgjør 0,04 % (0,02%) av gjennomsnittlig forvaltningskapital.

Disponering av resultatet

Av årets resultat foreslås kr 1,25 mill. (2,5%) avsatt til utbytte og de resterende kr 0,86 mill. foreslås overført til annen egenkapital. Annen egenkapital utgjør etter dette kr 6,17 mill.

Utlånsutvikling

Det ble i 2016 utbetalt nye lån til sparebanker på til sammen kr 1.470 mill. (kr 1.167 mill.). Samtidig ble det innfridd utlån på til sammen kr 1.658 mill. (kr 1.711 mill.). Samlet fikk KfS en reduksjon i utlånsporteføljen på kr 188 mill. i 2016. Ved årsskiftet er det 47 sparebanker som har løpende lån i foretaket med til sammen 125 lån, disse utgjør kr 5 391 mill. (kr 5.579 mill.). Gjennomsnittlig løpetid i utlånsporteføljen er 1,59 år som er en reduksjon med 0,13 år fra 2015.

Innlån

Det er i 2016 emittert obligasjoner for kr 1.515 mill. I tillegg er det emittert sertifikatlån for kr 130 mill. Gjennomsnittlig løpetid i innlånsporteføljen er i likhet med utlånsporteføljen redusert i 2016 med 0,13år til 1,59 år.

KfS ønsker å bidra til at obligasjoner utstedt av foretaket oppfattes som attraktive verdipapirer. Dette søkes oppnådd ved utstedelse av obligasjoner i store serier, med varierende løpetider og rentebetingelser, og ved at obligasjonene blir noterte på Nordic ABM.

Kapitalforvaltning

Som følge av sammenfallende avdragsprofil på innlån og utlån har KfS ikke behov for å holde store likviditetsreserver. KfS sin kapital plasseres i utlån, bankinnskudd og i rentebærende papirer utstedt av den norske stat, multinasjonale investeringsbanker (AAA), kommuner, banker, kredittforetak, samt i solide norske ikke finansielle foretak innenfor fastsatte kredittrammer. KfS har ikke investert i aksjer eller egenkapitalbevis.

Kapitalforvaltning (mill. kroner per 31.12)

Risikovekt	Debitorgruppe	2016	2015
0 %	Stats- og statsgarantert obligasjon	35	35
10 %	Bank og finansobligasjoner (OMF)	45	35
20 %	Bankinnskudd	10	49
20 %	Bank- og finansobligasjoner	25	49
50 %	Bank- og finansobligasjoner	25	55
100 %	Ansvarlig lån i bank	16	21
	Totalt	156	244

Risiko og risikostyring

Finansiell virksomhet innebærer et behov for styring og kontroll av risiko. KfS legger vekt på at de ulike typer risikoer som foretaket er eksponert for gjennom driften, blir identifisert og målt. Foretaket har retningslinjer for styring og kontroll av de ulike risikoområder, og risikoforhold blir jevnlig rapportert til styret. Administrasjonen har ansvaret for den daglige risikostyringen som utøves gjennom instruksjer, rapporter og kontrollaktiviteter. Den samlede risikoeksponeringen i KfS anses som lav.

Det foretas en årlig gjennomgang av risikostyring og internkontroll. Internkontrollen blir rapportert til styret av daglig leder og internkontrollansvarlig. Ekstern revisor avgir uttalelse til styret om foretakets internkontroll. Dette blir så gjennomgått av styret og revisjonsutvalget.

Selskapet har en egen compliance- og risikokontrollfunksjon, som er uavhengig av operative funksjoner.

Kredittrisiko

KfS har risiko knyttet til den enkelte banks evne til å betjene sine lån. Etter finanskrisen er det gjennomført mange regulatoriske endringer med hensikt på å gjøre bankene bedre i stand til både å motstå kriser knyttet til den enkelte bank og til systemkriser. Dette har ført til at bankene er blitt vesentlig mer solide og har fått strengere krav til risikostyring, herunder likviditetskrav slik at bankene kan klare seg i perioder med dårlig likviditetstilgang. Med det tilsyn som bankene i dag er underlagt, anses risikoen for betalingsmislighold og tap som meget lav.

Markedsrisiko

KfS er eksponert for markedsrisiko gjennom plassering av overskuddslikviditet og gjennom bruk av sikringsinstrumenter. Det er etablert rammer for markedsrisiko knyttet til kredittrisiko, spreadrisiko og rentesrisiko

på finansielle plasseringer. I kredittrammene inngår også eksponering for motpartsrisiko i derivatkontrakter. Ved utløpet av 2016 hadde selskapet ingen løpende derivatkontrakter.

KfS har ingen handelsportefølje i finansielle instrumenter. Obligasjoner og sertifikater holdes enten som likviditetsreserver eller som sikringsinstrumenter. Likviditetsreservene er definert som «bankportefølje» og bokføres etter porteføljeprinsippet til laveste verdi av bokført verdi eller markedsverdi. Likviditetsporteføljen av obligasjoner hadde per 31.12.2016 en gjennomsnittlig restløpetid på 1,64 år.

Renterisiko

KfS har ikke nevneverdig renterisiko. Alle innlån løper med flytende rente eller er konvertert til flytende rente gjennom rentebytteavtaler. Alle utlån er gitt med flytende rente.

Valutarisiko

KfS har hele sin virksomhet i norske kroner og har derfor ingen valutarisiko.

Refinansierings- og likviditetsrisiko

I KfS er det naturlig å skille mellom refinansieringsrisiko og likviditetsrisiko. Utlån til bankene blir gitt med like lang løpetid som de korresponderende innlån. KfS har ingen plikt til å sikre refinansiering av bankenes lån og foretaket har derfor liten refinansieringsrisiko.

Likviditetsrisiko er primært knyttet til muligheten for at en eller flere banker ikke klarer å innfri lån på forfallsdato. I tillegg har man risikoen for feil i den enkelte bank som gir forsinket tilbakebetaling.

Lav likviditetsrisiko er et viktig element for KfS. Det er derfor etablert retningslinjer, oppfølgingsprosedyrer og andre tiltak, herunder krav til likviditetsreserver, som skal bidra til å sikre obligasjonseierne rettidig betaling.

For beskrivelse av øvrige risikoområder og oppfølging av disse, vises til note 2.

Egenkapitalbeviskapital og egenkapitalbevisiere

KfS har en egenkapitalbeviskapital på 50 millioner kroner fordelt på 50 000 egenkapitalbevis pålydende 1 000 kroner.

Egenkapitalbevisene er ved utgangen av 2016 eiet av til sammen 45 sparebanker og Eiendoms kreditt.

Egenkapitalbevisenes omsettelighet er begrenset og betinget av samtykke fra KfS sitt styre. Egenkapitalbevisene er registrert i Verdipapirsentralen. Egenkapitalbevisene er ikke børsnotert.

Etter vedtektsendringer i 2014 ble medlemsinnskuddene definert som selskapets rene kjernekapital.

Egenkapitalbeviskapitalen har prioritet foran medlemsinnskudd og egne fond og inngår som tilleggskapital i kapitaldekningsberegningen.

Egenkapitalbeviserne med antall egenkapitalbevis per 31.12.2016:

Arendal og Omegns Sparekasse	740	Skudenes & Aakra Sparebank	560
Aurland Sparebank	460	Sparebank 1 Buskerud-Vestfold	920
Aurskog Sparebank	920	Sparebank 1 Nordvest	1 380
Berg Sparebank	460	Sparebank 1 Nøtterøy-Tønsberg	920
Blaker Sparebank	460	Sparebank 1 Ringerike-Hadeland	920
Eiendomskreditt AS	5 000	Sparebank 1 Søre Sunnmøre	920
Etne Sparebank	550	Sparebank 1 Østfold Akershus	1 380
Evje og Hornnes Sparebank	460	Sparebanken Hedmark	920
Fana Sparebank	920	Sparebanken Hemne	550
Flekkefjord Sparebank	920	Sparebanken Narvik	920
Haltdalen Sparebank	920	Sparebanken Sogn og Fjordane	3 220
Harstad Sparebank	920	Sparebanken Telemark	920
Haugesund Sparebank	920	Sparebanken Vest	4 140
Hegra Sparebank	690	Sparebanken Øst	2 760
Helgeland Sparebank	1 840	Spareskillingsbanken	920
Hjelmeland Sparebank	920	Søgne og Greipstad Sparebank	1 200
Klæbu Sparebank	920	Jæren Sparebank	920
Larvikbanken	920	Tolga-Os Sparebank	690
Lillesands Sparebank	460	Valle Sparebank	460
Luster Sparebank	460	Vik Sparebank	920
Meldal Sparebank	460	Voss Sparebank	1 840
Sparebank 1 Modum	920	Ørland Sparebank	460
Neset Sparebank	460	Åfjord Sparebank	460

Det har ikke vært endringer i eiersammensetningen etter årsskiftet.

Soliditet

Ved utbetaling av lån fra KfS trekkes det minimum 3 % medlemsinnskudd. Medlemsinnskuddet inngår i foretakets egenkapital. Medlemsinnskudd utgjorde kr 196,8 mill. per 31.12.2016.

Foretaket har i tillegg en egenkapitalbeviskapital på kr 50 mill. Egenkapitalbeviskapitalen teller med i kapitaldekningen som tilleggskapital.

Samlet egenkapital utgjør inklusiv overkurs og opptjent egenkapital kr 252,9 mill. Se note 18 for fullstendig beskrivelse av utviklingen og sammensetningen av egenkapitalen.

Dette gir en kapitaldekning på 21,45 % (21,97 %), en ren kjernekapitaldekning på 17,21 % (18,15 %) og en uvektet kjernekapitalandel på 3,65 % (4,04%).

Forvaltningskapital

Forvaltningskapitalen utgjorde kr 5,56 mrd. (kr 5,86 mrd.) ved utgangen av 2016.

Personale og arbeidsmiljø

Ved utgangen av året var det seks deltidsansatte personer i KfS. Av disse er tre menn og tre kvinner. Antall årsverk i 2016 utgjorde 2,4 (2,8). Gjennomsnittsalder er 48 år.

KfS søker å vektlegge likestilling mellom kjønn ved rekruttering til stillinger i ledelsen og ved rekruttering til styrende organer. Det legges også vekt på å unngå all form for diskriminering ved ansettelser og i andre sammenhenger. Arbeidsmiljøet anses for godt.

Når det gjelder utbetalinger til ansatte og tillitsmenn vises til note 14. Godtgjørelser til de ansatte er basert på fast lønn og det foreligger ikke bonusordninger for ansatte eller tillitsvalgte. Det samlede styret fungerer som godtgjørelsesutvalg.

Foretaket driver ikke virksomhet som forurensar det ytre miljø.

Samfunnsansvar

Regnskapsloven krever at KfS skal redegjøre for hvordan det forholder seg til sitt samfunnsansvar med hensyn til

- *Menneskerettigheter*
- *Arbeidstakerrettigheter og sosiale forhold*
- *Miljø og korrupsjonsbekjempelse.*

I den daglige driften ivaretar KfS sitt samfunnsansvar på disse områder på en god måte gjennom forretningsstrategier, håndbøker, instruksjoner, rutiner og retningslinjer. KfS arbeider for å fremme samfunnsansvaret bl.a gjennom opplæring og bevisstgjøring på områder som er risikoutsatt for kriminell aktivitet.

Virksomheten antas å medføre lave miljøbelastninger. KfS legger vekt på å redusere klima- og miljøpåvirkninger på områder der dette er mulig.

Fremtidsutsikter

Ved inngangen til 2017 synes situasjonen til sparebankene å være god. Inntjeningen er generelt høy og bankene er i rute til å oppfylle myndighetenes kapitalkrav. Kredittveksten er fortsatt relativt høy i boligmarkedet, men fallende og lav i bedriftsmarkedet. I 2017 vil sparebankene trolig være i posisjon for utlånsvekst, noe som kan bidra til økt etterspørsel etter lån i KfS.

KfS har i de senere år opplevd at banker som ønsker å låne gjennom KfS, må avstå ettersom dette medfører deponering av medlemsinnskudd som går til fradrag i bankens egen rene kjernekapital. Etterhvert som sparebankene er på plass med kapitalnivået kan denne problemstillingen bli mindre viktig for bankene.

Etter at kredittspredene steg kraftig gjennom 2015 snudde markedet i første kvartal 2016 og har deretter vært fallende gjennom hele året. Obligasjonsmarkedet har fungert godt for sparebanker av alle størrelser og differansen i kredittspredene målt som påslag over nibor er blitt redusert. Sparebankene har benyttet et godt marked til å utstede obligasjonslån og vi forventer at denne markedssituasjonen vedvarer i 2017.

KfS sin forretningsmodell har vist seg robust spesielt overfor de mindre bankene. Fremtidsutsiktene vil avhenge av at KfS fortsatt klarer å oppnå tilstrekkelig gode innlånsvilkår fremover. Dette påvirkes både av KfS sin virksomhetsstørrelse og at markedet opplever at obligasjonslån utstedt av KfS er en god og sikker investering. I tillegg vil nye forslag til reguleringer av finansmarkedene fortsette å utfordre KfS og den forretningsmodell som er

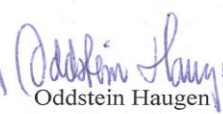
etablert. Revidering av Basel 3, tilpasning av norsk lovverk til BRRD regelverket (Bank Regulation and Resolution Directive) og MREL (Minimum Requirement of Eligible Liabilities) er noen av de aktuelle regelverk som vil kunne påvirke markeds- og konkurransesituasjonen for KfS de nærmeste årene.

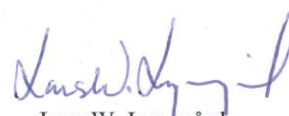
Takk

Styret vil takke for medlemmenes oppslutning om KfS i året som er gått. Det er gjennom medlemmenes bruk at kredittforeningen fortsatt kan være en viktig leverandør av kreditt til mindre og mellomstore norske sparebanker.

Bergen, 22. februar 2017

Styret for Kredittforeningen for Sparebanker

				
Peter Frølich Styreleder	Oddstein Haugen Nestleder	Anne Maria Langeland Styremedlem	Knut Oscar Fleten Styremedlem	Anne Grethe Sund Styremedlem

Lars W. Lynngård
Adm.direktør

Regnskaps- og notehenvisning

Regnskaps- og notehenvisning	14
Resultatregnskap	15
Balanse	16
Kontantstrømoppstilling	18
Noter til regnskapet	19
Note 1 Regnskapsprinsipper	19
Note 2 Styling og kontroll av risiko – offentliggjøring av finansiell informasjon (Pilar 3)	22
Note 3 Geografisk fordeling av utlån og antall banker (mill.kr)	29
Note 4 Risikoklassifisering	30
Note 5 Verdipapirer	32
Note 6 Pålydende av sertifikat- og obligasjonslån	32
Note 7 Innlån	33
Note 8 Restløpetid og rentereguleringstidspunkt for eiendeler og gjeld	34
Note 9 Rentederivatavtaler	34
Note 10 Over- og underkurs ved innlån og aktivert gevinst/tap ved realisasjon av sikringsforretninger	35
Note 11 Renter av utlån til og fordringer på kunder	35
Note 12 Nærstående parter	35
Note 13 Innskudd i og utlån til kredittinstitusjoner	36
Note 14 Utbetalinger og lån til ansatte og tillitsmenn i selskapet	36
Note 15 Pensjonsforpliktelser og pensjonskostnader	37
Note 16 Skattekostnader	37
Note 17 Egenkapitalbeviskapital	38
Note 18 Egenkapitalbevegelse	38
Note 19 Kapitaldekning	39

Resultatregnskap

(i hele 1000 kr)

	Noter	2016	2015
Renter av utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner		1 023	1 315
Renter av utlån til og fordringer på kunder		107 618	132 913
Renter og lignende inntekter av sertifikater, obligasjoner og andre rentebærende verdipapirer		3 445	3 369
<i>Sum renteinntekter og lignende inntekter</i>		<i>112 086</i>	<i>137 596</i>
 Renter og lignende kostnader på gjeld til kunder		450	901
Renter og lignende kostnader på utstedte verdipapirer		105 722	130 095
<i>Sum rentekostnader og lignende kostnader</i>		<i>106 172</i>	<i>130 996</i>
 <i>Netto rente- og kredittprovisjonsinntekter</i>		<i>5 914</i>	<i>6 600</i>
 <i>Andre gebyrer og provisjonskostnader</i>		9	9
 <i>Gevinst/tap(-) på sertifikater og obligasjoner</i>		886	-716
 Lønn m.v.	14	2 252	2 516
Pensjonskostnader	15	-	-
Sosiale kostnader		335	355
Administrasjonskostnader		1 106	1 134
<i>Sum lønn og generelle administrasjonskostnader</i>		<i>3 694</i>	<i>4 005</i>
 <i>Andre driftskostnader</i>		175	191
 <i>Resultat av ordinær drift før skatt</i>		<i>2 922</i>	<i>1 679</i>
 <i>Skatt på ordinært resultat</i>	16	816	578
 <i>Resultat av ordinær drift etter skatt</i>		<i>2 106</i>	<i>1 102</i>
 Disponering			
Avsatt til utbytte		1 250	1 000
Overført til/fra annen egenkapital		856	102
<i>Sum disponeringer</i>		<i>2 106</i>	<i>1 102</i>

Balanse

(i hele 1000 kr)

Eiendeler	Noter	2016	2015
Utlån og fordringer uten avtalt løpetid	13	9 879	48 904
Utlån og fordringer med avtalt løpetid			
<i>Sum utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner</i>		9 879	48 904
Nedbetalingslån til sparebanker	3	5 391 000	5 579 000
<i>Sum netto utlån til og fordringer på kunder</i>		5 391 000	5 579 000
Obligasjoner utstedt av andre	5	146 111	195 822
<i>Sum sertifikater, obligasjoner og andre rentebærende verdipapirer</i>		146 111	195 822
<u>Immaterielle eiendeler</u>			
<i>Utsatt skattefordel</i>		0	626
<u>Forskuddsbetalinger og opptjente inntekter</u>			
Opptjente ikke-betalte inntekter		16 230	34 430
<i>Sum forskuddsbetalinger og opptjente inntekter</i>		16 230	34 430
Sum eiendeler		5 563 219	5 858 782

Gjeld og egenkapital	Noter	2016	2015
Sertifikatgjeld		69 997	344 931
- Egne ikke amortiserte sertifikater		-	-50 000
Obligasjonsgjeld		5 257 330	5 238 226
- Egne ikke amortiserte obligasjoner		-35 000	-
Andre langsiktige låneopptak		-	-
Sum gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	6, 7	5 292 326	5 533 157
 Annen gjeld		1 691	1 404
Påløpte kostnader		16 138	35 635
<u>Avsetninger til forpliktelser og kostnader</u>			
Andre avsetninger		16	320
Utsatt skatteforpliktelse		105	
 Sum gjeld		5 310 276	5 570 515
 Egenkapital			
<u>Innskutt egenkapital</u>			
Medlemsinnskudd		196 755	232 935
Egenkapitalbeviskapital	17	50 000	50 000
Overkursfond		16	16
Sum innskutt egenkapital		246 771	282 951
 <u>Opptjent egenkapital</u>			
Annen egenkapital		6 172	5 317
Sum egenkapital	18	252 943	288 268
Sum gjeld og egenkapital		5 563 219	5 858 782
 <u>Betingede forpliktelser</u>			
Rentebytteavtaler	9		480 000

Bergen, 22. februar 2017

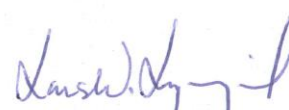
Styret for Kredittforeningen for Sparebanker

Peter Frølich Oddstein Haugen Anne Maria Langeland Knut Oscar Fleten Anne Grethe Sund
 Styreleder Nestleder Styremedlem Styremedlem Styremedlem

Lars W. Lynngård
Adm.direktør

Kontantstrømoppstilling

(i hele 1000 kr)

	2 016	2 015
Kontantstrømmer fra operasjonelle aktiviteter		
Renteinnbetalinger, provisjonsinnbetalinger og gebyrer fra kreditinst.	131 775	167 606
Renteutbetalinger, provisjonsutbetalinger og gebyrer til kreditinst.	-126 632	-166 565
Utbetalinger til andre leverandører for varer og tjenester	-1 430	-1 870
Utbetalinger til ansatte, pensjonsinnretninger, arbeidsgiveravgift, skattetrekk m.v.	-2 806	-3 118
Utbetalinger av skatter og offentlige avgifter	-86	-170
Netto kontantstrøm fra operasjonelle aktiviteter	820	-4 117
Kontantstrømmer fra investeringsaktiviteter		
Innbetaling ved salg av sertifikater og obligasjoner	61 309	23 000
Utbetaling av nedbetalingslån til kunder	-1 470 000	-1 167 000
Innbetaling av avdrag på nedbetalingslån	1 658 000	1 711 000
Utbetaling ved kjøp av obligasjoner og sertifikater	-11 010	-84 701
Netto kontantstrøm fra investeringsaktiviteter	238 299	482 299
Kontantstrømmer fra finansieringsaktiviteter		
Innbetalinger ved utstedelse av obligasjonsgjeld/sertifikater	1 636 124	1 534 501
Innbetaling av medlemsinnskudd	45 946	35 010
Tilbakebetaling av medlemsinnskudd	-82 126	-82 080
Utbetalinger ved innfrielse av obligasjonsgjeld/sertifikater	-1 877 088	-2 013 533
Utbetaling av utbytte	-1 000	-1 250
Netto kontantstrøm fra finansieringsaktiviteter	-278 144	-527 352
Netto kontantstrøm for perioden	-39 025	-49 170
Beholdning av kontanter og kontantekvivalenter ved periodens begynnelse	48 904	98 074
Beholdning av kontanter og kontantekvivalenter ved periodens slutt	9 879	48 904

Noter til regnskapet

Note 1 Regnskapsprinsipper

Generelt

De anvendte regnskapsprinsippene er i samsvar med kravene i regnskapsloven, aktuelle årsoppgjørskrifter og god regnskapsskikk. En del av nedenstående punkter er for tiden ikke aktuelle for KfS, men beskriver den regnskapsmessige behandling hvis postene blir aktuelle i fremtiden.

Årsregnskapet følger ellers i hovedsak de samme regnskapsprinsipper som årsregnskapet for 2015.

Opplysninger om nærstående parter

I samsvar med regnskapsloven § 7-30b, vil KfS i den utstrekning det er mulig gi de opplysningene som forutsettes om nærstående parter.

Hovedregel for vurdering og klassifisering av eiendeler og gjeld

Eiendeler som er bestemt til varig eie eller bruk er klassifisert som anleggsmidler. Andre eiendeler er klassifisert som omløpsmidler. Ved klassifisering av kortsiktig og langsiktig gjeld er analoge kriterier lagt til grunn.

Anleggsmidler vurderes til anskaffelseskost, men nedskrives til virkelig verdi når verdifallet ikke forventes å være forbigående. Anleggsmidler med begrenset økonomisk levetid avskrives planmessig. Langsiktig gjeld balanseføres til nominelt mottatt beløp på etableringstidspunktet korrigert for over- og underkurs. Langsiktig gjeld oppskrives ikke til virkelig verdi som følge av rentendringer.

Enkelte poster er vurdert etter andre regler og redegjøres for nedenfor.

Kontantstrømoppstilling

Kontantstrømoppstillingen er utarbeidet etter den direkte metode. Kontanter og kontantekvivalenter er definert som kontanter og bankinnskudd.

Utlån

Utlån er ved førstegangs måling vurdert til virkelig verdi med tillegg av direkte transaksjonsutgifter. I perioder etter første måling verdivurderes utlån til amortisert kost etter effektiv rentemetode, som et uttrykk for virkelig verdi på utlånet. Dersom det foreligger objektive bevis for verdifall for enkelte utlån eller grupper av utlån, er lånene nedskrevet. Nedskrivningsbeløp beregnes som forskjell mellom balanseført verdi og nåverdi av fremtidige kontantstrømmer, beregnet etter forventet levetid på lånet. Nedskrivning er klassifisert som tapskostnad.

Renteinntekter resultatføres etter effektiv rentemetode.

Virkelig verdi - markedsverdi

Verdipapirer som ikke er benyttet til sikringsforretninger, er vurdert til laveste verdi av bokført verdi og markedsverdi. Markedsverdi er satt til omsetningsverdi på børs og der det ikke foreligger børskurser er verdien satt i samarbeid med megler.

Sikringsbokføring

Sikringsbokføring er benyttet for å oppnå KfS sin målsetting om at regnskapet skal reflektere de underliggende økonomiske realiteter av alle transaksjoner. Sikringsbokføring innebærer at verdiendringer på sikringsobjekt og sikringstransaksjon blir bokført i samme periode.

Sikringsforretninger har til hensikt å nøytralisere eksisterende rente- eller valutarisiko. For at en avtale skal kunne klassifiseres som en sikringsforretning, kreves det en nær sammenheng mellom prisutviklingen for sikringsforretningen og verdiutviklingen for den posten som sikres. Rente- og valutaavtaler som er benyttet for å sikre balanseposter eller andre finansielle instrumenter, er vurdert i sammenheng med den sikrede posten. Inntekter og utgifter fra disse forretningene resultatføres i samsvar med de postene de sikrer.

Gevinst/tap ved salg/innløsning av enkeltposter periodiseres i forhold til den aktuelle sikringsperiode.

Rentesikring

Renterisikoen styres slik at det er størst mulig samsvar mellom rentereguleringstidspunkt for eiendeler og gjeld. Renteposisjonene er knyttet til innlån, utlån, obligasjoner utstedt av andre samt renteinstrumenter. Postene skal samlet gi en renteposisjon innenfor de rammer som til enhver tid er gitt av styret.

Rente- og valutaavtaler

KfS anvender ulike typer finansielle instrumenter utenom balansen for å styre rente- og valutarisiko. Rente- og valutaavtaler er avtaler som inngås enten med kunder eller banker om fastsettelse av fremtidige rentevilkår og/eller valutakurser. Disse avtalene omfatter valuta-terminforretninger, valutaswapper, valutaopsjoner, FRAer, REPOer og renteswapper. Alle de inngåtte avtaler er sikringsforretninger. Rente- og valutakursdifferanser i avtalene er periodisert på samme måte som postene sikringsforretningene skal dekke.

Verdipapirer

Ved kjøp og salg av verdipapirer og finansielle avtaler, benyttes oppgjørsgjeld som bokføringsdato.

Sertifikater og obligasjoner emittert av andre

Alle sertifikat- og obligasjonsplasseringer er enten klassifisert som omløbspapirer eller som sikringsportefølje som inngår i styringen av renterisikoen i balansen. Porteføljen av omløbspapirer er vurdert samlet til laveste av anskaffelseskost og virkelig verdi.

Verdien av sikringsporteføljen er i balansen oppført til anskaffelseskost korrigert for periodisert kursdifferanse. Gevinst og tap ved realisasjon blir balanseført og periodisert som en korleksjon til løpende rentekostnader over gjenværende løpetid for det sikrede innlånet.

Salgs- og gjenkjøpsavtaler for obligasjoner, hvor erververen av obligasjonene er forpliktet til å selge obligasjonene tilbake til avhenderen, behandles regnskapsmessig som lån.

Egne obligasjoner

Oppkjøpte egne ikke-amortiserte obligasjoner er fratrasket obligasjonsgjelden med pålydende verdi. Eventuell overkurs kostnadsføres og eventuell underkurs inntektsført på kjøpstidspunktet i samsvar med NRS 18.

Gjeld

Kortsiktig gjeld balanseføres til nominelt beløp på etableringstidspunktet.

Medlemsinnskudd

Medlemsinnskudd klassifiseres som egenkapital dersom instrumentet gir innehaveren rett til en proratarisk andel av foreningens netto eiendeler ved en eventuell avvikling og at instrumentet ikke har noen prioritet fremfor andre krav på foreningens eiendeler ved en avvikling. Videre er det et krav at medlemsinnskuddet kun kan tilbakebetales dersom foreningen har en tilfredsstillende økonomi, likviditet og kapitaldekning.

Overkurs/underkurs

Overkurs og underkurs ved utbetaling av utlån balanseføres. Overkurs kostnadsføres og underkurs inntektsføres planmessig lineært som en justering av de løpende renteinntektene frem til forfall på lånet eller første rentereguleringstidspunkt.

Ved innfrielse av lån til over- eller underkurs før lånets forfall eller rentereguleringstidspunkt, blir over- eller underkursen balanseført. Overkursen inntektsføres og underkursen kostnadsføres planmessig lineært som en justering av de løpende renteinntektene, frem til lånets opprinnelige forfall eller første rentereguleringstidspunkt.

Overkurs eller underkurs ved emisjon av sertifikater og obligasjoner balanseføres og blir resultatført planmessig lineært som en justering av løpende rentekostnader i perioden, frem til sertifikatets/obligasjonens forfall, eventuelt frem til første rentereguleringstidspunkt.

Ved tilbakekjøp av egne sertifikat- og obligasjonslån blir overkurs kostnadsført og underkurs inntektsført på kjøpstidspunktet i samsvar med NRS 18.

Inntektsføring av etableringsgebyrer

Etableringsgebyrer inntektsføres under andre gebyrer og provisjonsinntekter ved utbetaling av lån dersom gebyrene er lavere enn direkte kostnader ved etablering av lånet. Øvrige gebyrer for etablering av låneavtaler balanseføres og amortiseres over lånets forventede løpetid.

Ekstraordinære poster

Ekstraordinære poster er poster som er av uvanlig natur, som ikke opptrer regelmessig og som er vesentlige i forhold til virksomheten.

Skatt

Skattekostnaden i resultatregnskapet består av betalbar skatt og endring i utsatt skatt. Betalbar skatt beregnes på grunnlag av årets skattepliktige inntekt og formue, mens endringen i utsatt skatt beregnes på grunnlag av de midlertidige forskjellene mellom det regnskapsmessige resultat og den skattepliktige inntekt.

Den utsatte skatteforpliktelsen er vist som egen post under avsetninger for påløpte kostnader og forpliktelser. Utsatt skattefordel vises som egen post under immaterielle eiendeler.

Note 2 Styring og kontroll av risiko – offentliggjøring av finansiell informasjon (Pilar 3)

(i hele 1000 kr)

Finansforetaksloven § 14-5 stiller krav om offentliggjøring av informasjon om virksomheten, risikoen knyttet til foretaket og ansvarlig kapital etter bestemmelser fastsatt i forskrift. Det skal også offentliggjøres informasjon om størrelsen på kjernekapital som andel av verdien av foretakets eiendeler og ikke balanseførte forpliktelser beregnet uten risikovekting. Noten oppfyller KfS sin informasjonsplikt etter dette regelverket.

Oppdatert informasjon om kapitalkrav og ansvarlig kapital oppdateres minst kvartalsvis og offentliggjøres i kvartalsrapporten på hjemmesiden til KfS www.kredittforeningen.no.

Alle beløp i dokumentet er angitt i 1.000 NOK, med mindre noe annet er spesifisert.

Kapitaldekningsregelverket – CRD IV/Basel III

Kapitaldekningsregelverkets bestemmelser fremgår av Finansforetaksloven §§ 14-1 til 14-6 samt Kapitalkravsforskriften, Beregningsforskriften og CRR/CRD IV-forskriften.

Basel III-reglene består av tre pilarer:

Pilar 1 omfatter det regulatoriske minimumskravet til kapitaldekning. Det samlede beregningsgrunnlaget er summen av beregningsgrunnlagene for kredittrisiko, markedsrisiko og operasjonell risiko. Det enkelte finansforetak gis anledning til å velge ulike metoder for fastsettelse av beregningsgrunnlaget. Noen av metodene forutsetter forhåndsgodkjennelse fra Finanstilsynet. KfS benytter følgende metoder for fastsettelse av beregningsgrunnlaget:

Kredittrisiko:	Standardmetoden
Markedsrisiko:	Standardmetoden
Operasjonell risiko:	Basismetoden

Lovens minimumskrav til kapital tilsvarer 8,0 % av samlet beregningsgrunnlag hvorav ren kjernekapital skal utgjøre minst 4,5 % og kjernekapital minst 6,0 %. Samlet ansvarlig kapital er summen av ren kjernekapital, annen godkjent kjernekapital (hybridkapital/fondsobligasjoner) og tilleggskapital. I tillegg stiller Basel III reglene krav til ulike buffere, som skal bestå av ren kjernekapital. Beregningsgrunnlag, kapitalkrav og ansvarlig kapital er beskrevet og spesifisert i notene.

Buffere:

- *Bevaringsbuffer* skal være 2,5 % t ren kjernekapital av beregningsgrunnlaget. Bevaringsbufferen er generell, og nivået skal være fast over tid.
- *Systemrisikobuffer* skal være 3,0 % ren kjernekapital av beregningsgrunnlaget.
- *Motsyklisk kapitalbuffer* skal kunne settes opp eller ned avhengig av konjunktorene. Satsen på den motsykliske kapitalbufferen skal være mellom 0 og 2,5 % ren kjernekapital av beregningsgrunnlaget. Kravet til motsyklisk buffer er 1,5 % pr. 01.07.2016 og økes til 2 % fra 31.12.2017.

- *SIFI buffer* er en buffer for *systemviktige institusjoner*. Kravet til SIFI buffer er 2 % pr. 01.07.2016. Det er de systemviktige institusjonene som skal underlegges dette kravet. KfS er ikke en systemviktig institusjon.

Summen av ren kjernekapital omfatter minstekravet på 4,5 %, bevaringsbuffer på 2,5 % og systemrisikobuffer på 3,0 %. Summen av dette utgjør samlet et krav på minimum 10,0 % ren kjernekapital. I tillegg kommer eventuell motsyklisk buffer på inntil 2,5 %. Utover kravene i pilar 1 kan det tilkomme ytterligere krav om ren kjernekapital som følge av pilar 2 krav.

Pilar 2 av regelverket omfatter kravene til finansforetakenes egen prosess for vurdering av risiko og nødvendig kapital, herunder kapitalbehov som ikke er omfattet i pilar 1. Prosessen for vurdering av risikoprofil og kapitalbehov i KfS er beskrevet under. I tillegg gir pilar 2 retningslinjer for myndighetenes vurderingsprosess.

Pilar 3 omfatter kravene til offentliggjøring av informasjon. Som nevnt innledningsvis oppfyller denne noten foretakets plikt til offentliggjøring av informasjon etter denne delen av kapitaldekningsregelverket.

Ansvarlig kapital

KfS har følgende typer kjernekapital og tilleggskapital:

Post	Kort beskrivelse
Medlemsinnskudd	Ved utbetaling av lån fra foretaket trekkes minimum 3 % medlemsinnskudd. Hele medlemsinnskuddet inngår fra 30.9.2015 i den ansvarlige kapital som ren kjernekapital.
Innskutt egenkapital	Omfatter innbetalt overkurs og teller med som ren kjernekapital
Opptjent egenkapital	Samlede tilbakeholdte resultater over tid som teller med i ren kjernekapital
Innskutt egenkapitalbeviskapital	Innskutt kapital som tidligere telte med i ren kjernekapital, men som fra 30.9.2015 teller med som tilleggskapital

Oversikt over ansvarlig kapital og kapitalkrav fremgår av note 19.

STYRING OG KONTROLL AV RISIKO

Prosess for vurdering av risikoeksponering og kapitalbehov

Prinsippdokument for total kapitalvurdering (ICAAP) i KfS har nedfelt at rapportering av risiko og kapitalbehov skal benyttes i styringen av foretakets risikoeksponering. Foretakets rapportering av kapitalbehov skal gjennomføres på årlig basis slik at styret løpende kan bedømme de risikoer som er knyttet til virksomheten. Det er videre nedfelt som et prinsipp at foretakets ICAAP-rapportering bør være en del av beslutningsgrunnlaget for strategiske valg.

Ledere med ansvar for å styre risiko i alle deler av virksomheten involveres ved rapportering av risiko og kapitalbehov til styret og administrasjonen.

Følgende risikoer gjennomgås og vurderes:

- Kreditt og motpartsrisiko

- Markedsrisiko, herunder rente- og valutarisiko
- Likviditetsrisiko
- Operasjonell risiko
- Regulatorisk risiko
- Systemrisiko
- Strategisk risiko
- Forretningsrisiko
- Eierrisiko
- Risiko for uforsvarlig gjeldsoppbygging

Foretaket har på plass en kapitalplan som viser foretakets målsettinger for minimumskapital, hvordan denne ønskes sammensatt av ulike typer ansvarlig kapital og planer for å opprettholde soliditeten over tid.

KREDITTRISIKO

Samlet engasjementsbeløp

Foretakets samlede engasjementsbeløp utgjør 5,39 milliarder kroner per 31.12.2016 mot 5,58 milliarder kroner per 31.12.2015. Samlet engasjementsbeløp fordelt pr geografisk område fremgår av note 3. Samtlige lån er gitt til sparebanker. Engasjementsbeløp fordelt etter gjenstående løpetid fremgår under likviditetsrisiko i note 8 til foretakets årsregnskap.

Mislighold og verdifall

For regnskapsformål defineres misligholdte engasjementer som engasjementer hvor det foreligger restanser på mer enn 90 dager. Definisjon av verdifall som benyttes for regnskapsformål, samt beskrivelse av metodene som benyttes for å fastsette verdiendringer og nedskrivninger fremgår under utlån i note 1 til foretakets årsregnskap. Foretaket har hittil ikke hatt misligholdte engasjementer og har heller ikke foretatt nedskrivninger på utlån.

Dokumentasjon

Utlån i foretaket er kun gitt til norske sparebanker dokumentert med gjeldsbrev.

Rutiner og retningslinjer for styring av potensiell konsentrasjonsrisiko

Konsentrasjonsrisiko er en del av kredittrisikoen. Denne risikoen er særlig relevant for KfS som er konsentrert om en enkelt sektor med et begrenset antall potensielle låntakere. Sektorens betydning for samfunnsøkonomien, og det offentlige regelverk og den løpende kontroll som selskapene innenfor sektoren er underlagt av denne grunn, reduserer risikoen for et bredt sammenbrudd innenfor sektoren.

Styret fastsetter en kredittramme på den enkelte bank. Etter de regler styret har fastsatt kan en bank få en kredittramme på inntil bankens tellende ansvarlige kapital. En bank kan likevel ikke få større låneramme enn den ansvarlige kapital i KfS.

Låneopptak innenfor den enkelte banks totale kredittramme vil kunne bli begrenset av gjeldende regelverk for største enkeltengasjement. Den enkelte bank må, innenfor sin samlede kredittramme, fordele sine låneopptak i KfS på flere ulike forfallstidspunkter for å redusere refinansieringsrisikoen.

MOTPARTSRISIKO

Styring og kontroll av motpartsrisiko

KfS anvender de vanligste finansielle instrumenter utenom balansen for å styre renterisikoen. KfS har ingen valutarisiko. Avtalene er inngått med anerkjente banker. Kredittrisikoen anses som lav. Per 31.12.16 har KfS ingen inngåtte rentebytteavtaler.

MARKEDSRISIKO

Styring og kontroll av markedsrisiko

KfS har ikke handelsportefølje av verdipapirer. Beholdning av obligasjons- og sertifikatplasseringer er enten likviditetsreserver og/eller inngår i styring av renteposisjonen. KfS tilstreber en likest mulig fordeling av løpetidene på eiendels- og gjeldssiden for å redusere risikoen ved renteendringer og vridninger av rentekurven. Sammen med finansielle instrumenter utenom balansen inngår obligasjonsplasseringene som sikringsforretninger for å dekke opp skjevheter mellom utlån og innlån. Porteføljen av obligasjoner inneholder både bank- og finansobligasjoner og ansvarlig lånekapital i bank. For spesifikasjon av porteføljen vises til note 5.

Foretaket har ingen plasseringer i aksjer eller egenkapitalbevis.

KfS skal ikke påta seg valutarisiko. Det er per i dag ikke inngått forretninger som involverer annen valuta enn NOK.

Renterisiko

Følgende posisjoner er det knyttet renterisiko til:

Type posisjon	Beskrivelse
Plasseringer i sertifikater og obligasjoner	Sertifikater og obligasjoner har renteklausuler som gjør at rentevilkårene er bundet enten i hele verdipapirets løpetid eller at regulering finner sted med fastsatte tidsintervaller.
Utlån til og innlån fra kredittinstitusjoner	Utlån til og innlån fra kredittinstitusjoner har renteklausuler som gjør at rentevilkårene er bundet enten i hele lånets løpetid eller at regulering finner sted med fastsatte tidsintervaller.
Sertifikat- og obligasjonslån, ansvarlig lån	Sertifikat- og obligasjonslån og ansvarlig lån har renteklausuler som gjør at rentevilkårene er bundet enten i hele lånets løpetid eller at regulering finner sted med fastsatte tidsintervaller.
Derivater (rentebytteavtaler)	Rentebytteavtaler er avtaler om å bytte bort en forpliktelse til å betale en fast rente i en angitt tidsperiode mot å betale en flytende rente i samme periode eller motsatt.

Som følge av at rentevilkårene for de ulike posisjonene, som beskrevet ovenfor, er bundet i en kortere eller lengre tidsperiode oppstår det en gevinst eller et tap for foretaket når markedsrentene for de tilsvarende tidsperiodene endrer seg.

Innenfor bestemte tidsintervaller kan foretaket ha netto eiendels- eller gjeldseksposering. Renterisiko måles ved å beregne effekten av parallelle skift i rentekurven på en og to prosentpoeng. En slik endring av rentekurven vil gi

resultateffekt både gjennom endret nettorente og ved at verdien av balanseposter endrer seg. Renterisikoen måles hvert kvartal. Eksponering mot renterisiko er vist i note 8.

LIKVIDITETSRISIKO

KfS har beskrevet og behandlet likviditetsrisiko i selskapets strategidokument. I tillegg skal styret behandle og vedta selskapets Likviditetsrisikodokument, endret senest 20.4.2016. Likviditetsrisikodokumentet beskriver strategier og rammer knyttet til innlån og likviditets-styring. Selskapets likviditetsrisiko er sterkt knyttet til selskapets lave kredittrisiko. KfS deler likviditetsrisiko i refinansieringsrisiko og annen likviditetsrisiko.

Refinansieringsrisiko

Minimal likviditetsrisiko er et viktig element i KfS sitt driftskonsept. Som hovedregel vil utlånene bli finansiert med innlån som har samme løpetid som utlånene. Det er også KfS sin policy å holde tilstrekkelige likviditetsreserver til å kunne møte eventuelle betalingsforsinkelser fra låntakernes side. På lang sikt vil en homogen lavrisiko utlånsmasse som lett kan avhendes, representere en ytterligere likviditetsmessig sikkerhet for kreditorene i KfS.

For øvrig anses risikoen for at flere banker skal få refinansierings- og likviditetsproblemer samtidig å være begrenset. Alle KfS sine kunder er selv under tilsyn og omfattet av regelverk for forsvarlig likviditetsstyring. Likviditetstilførsel fra sentralbanken tilføres markedet gjennom banksystemet. Våre låntakere vil derfor ha tilgang på likviditet gjennom ordinære og evt. ekstraordinære låneordninger i Norges Bank.

Likviditetsrisikotoleranse

KfS skal til enhver tid kunne møte sine forpliktelser til å innfri innlån som kommer til forfall ved at løpetiden på selskapets utlån tilsvarer løpetiden på selskapets innlån. Likviditetsrisikoen i KfS er i hovedsak knyttet til om selskapets låntakere kan møte sine forpliktelser overfor KfS.

Annen likviditetsrisiko

I motsetning til bank har selskapet en eksakt kjent forfallsstruktur og kan derfor ikke få et uventet bortfall av likviditet. Utover den likviditetsrisiko som er knyttet til bankenes mulige kortsiktige eller langsiktige mislighold ved forfall av lån, er ytterligere likviditetsrisiko derfor knyttet til oppgjørsrisiko. I forbindelse med forfall/refinansiering er det store beløp som må bokføres og vurderes korrekt for å sikre at KfS gir rettidig betaling til obligasjonseierne. Det er derfor viktig å følge opp kundene og påse at betaling skjer på korrekt måte og til rett tid for å unngå at en eventuell manglende innbetaling, på grunn av feil eller annet, ikke medfører stopp i våre utbetalinger. Likviditetsreservene til dette formål vil normalt bestå av bankinnskudd og kortsiktige oppgjørsrammer.

OPERASJONELL RISIKO

Baselkomiteen har utarbeidet en definisjon for operasjonell risiko. Denne har vi også lagt til grunn for vår forståelse: "Med operasjonell risiko menes risiko for tap som følge av utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser eller systemer, menneskelig feil eller eksterne hendelser".

KfS ønsker generelt å holde en så lav risikoprofil som økonomisk og praktisk mulig. Foretaket har systematisk oppfølging av risikoutviklingen, i tillegg til årlig gjennomgang og rapportering av risiko innen alle vesentlige områder. Foretaket har høye etiske krav gjennom alle ledd i virksomheten.

Foretakets operasjonelle risiko beregnes kvantitativt i kapitaldekningen i Pilar I etter basismetoden som er nærmere beskrevet i Kapitalkravsforskriften.

I tradisjonell forstand er imidlertid styring av operasjonell risiko noe langt mer. Det er en prosess som omfatter en kvalitativ identifisering av risiko, måling, behandling, overvåking og oppfølging gjennom hele organisasjonen slik at våre mål med driften oppnås og bidrar til kvalitetsforbedring i alle ledd i virksomheten.

Styring av operasjonell risiko skjer blant annet gjennom automatiske og manuelle kontroller integrert i den løpende drift, opplæring, informasjon, beslutningsgrunnlag, lederovervåking og rapportering. Prosessenes gjennomføring er beskrevet detaljert i egne rutiner. Dette blir løpende oppdatert sammen med øvrig instruksverk. Kontrollelementer for øvrig kan være godkjenning, fullmakter, verifikasjoner, avstemminger, gjennomgang av driftsresultater, budsjettavvik, sikring av aktiva, arbeidsdeling, tilgangskontroller med mer.

Rapportering av etterlevelse av de interne prosesser på vesentlige virksomhetsområder skjer regelmessig til styret. Administrerende direktør avgir årlig en bekreftelse på gjennomføring av internkontroll og risikostyring.

ØVRIGE RISIKOER

Regulatorisk risiko

Regulatoriske endringer gir en betydelig risiko for foretaket fremover. Dersom forslaget til ny standardmetode for kredittrisiko blir vedtatt slik det foreligger nå, vil dette trolig ha en betydelig konsekvens for forretningsmodellen til foretaket. Det nye foreslåtte regelverket innebærer at lån til alle medlemsbankene i KfS vil bli vektet til minimum 50% av pålydende mot 20% i dag. KfS vil som konsekvens bli nødt til å benytte seg av den adgang som er til å øke medlemsinnskuddet fra nåværende minimum 3% til 7,5%.

KfS har medlemsinnskudd som virksomhetens rene kjernekapital. Lovverket tillater ikke flere typer ren kjernekapital (utover opptjent egenkapital). Skal selskapet kunne fortsette sin virksomhet er man derfor avhengig av at medlemsbankene er villig til å betale inn 7,5% i medlemsinnskudd. De fleste banker rasjonerer sterkt på sin kapitalanvendelse for tiden og det er grunn til å forvente at de fortsatt vil gjøre det fremover. Dersom det foreslåtte nye regelverket innføres innebærer KfS sin modell for kapitalisering, med regelverk for inn- og utbetaling av medlemsinnskudd, at det på kort og mellomlang sikt fortsatt vil være forsvarlig med fortsatt drift. I hvilken grad banker vil ønske å ta opp lån i KfS med 7,5% i medlemsinnskudd vil blant annet være avhengig av hvordan obligasjonsmarkedet utvikler seg og hvilke alternativer spesielt de mindre banker har.

Det er foreslått at det nye regelverket til standardmetoden skal tre i kraft fra og med 01.01.2018. Tidligere har vi erfart at implementering blir utsatt og det muligens kan bli overgangsordninger.

Systemrisiko

Systemrisiko er risiko for at en ustabil finansiell situasjon blir så omfattende at det fører til en systemsvekkelse hvor økonomisk vekst og velferd blir alvorlig skadelidende. I en slik situasjon vil bankvesenet kunne bli utsatt gjennom økte tap og svekket tilgang på innskudd og markedsinnlån. KfS vil kunne bli rammet dersom sparebankene mister tillit i samfunnet. Myndigheter i EU og Norge har etter finanskrisen gjennomført en rekke reguleringer som styrker bankenes motstandsdyktighet mot finansielle kriser. Betydelig økte krav til soliditet og likviditet er slike viktige tiltak.

Medlemmene i KfS er i hovedsak små og mellomstore sparebanker. Vi ser fra tid til annen at mindre sparebanker på grunn av sin størrelse og begrensede ressurser er utsatt for operasjonell risiko. Tradisjonelt har disse bankene likevel klart seg godt i situasjoner med systemkrise blant annet som følge av høy soliditet, høy innskuddsdekning og generelt høy eksponering mot personkundemarkedet. De fleste sparebankene er tilknyttet sparebankallianser. Gjennom alliansene synes det å være en sterk vilje til å støtte hverandre for å opprettholde tilliten til bankene.

KfS yter usikrede lån til bankene. Dersom en eller flere banker får soliditetsproblemer vil KfS være utsatt dersom det gjennomføres en «Bail in» operasjon for å redde banken(e). Økt soliditet, herunder nye krav til uvektet kjernekapitalandel motvirker denne risikoen og låntakerne i KfS har gjennomgående høy uvektet kjernekapitalandel. I en systemkrise vil likviditeten i markedet bli dårlig eller forsvinne helt. Som følge av at KfS i svært høy grad matcher forfallsstruktur mellom innlån og utlån vil refinansieringsbehovet til KfS være lavt. Risikoen ligger hos KfS sine lånekunder. Dersom likviditeten i markedet forsvinner må det forventes at myndighetene vil gripe inn og sørge for at bankvesenet får den nødvendige likviditet. Slike tiltak reduserer KfS sin risiko under denne type kriser.

Forretningsrisiko, strategisk risiko og eierrisiko

Forretningsrisiko er risiko for en uventet betydelig reduksjon av KfS sine inntekter, som følge av eksterne forhold. Dette kan være endringer i rammebetingelser gjennom konkurransesituasjonen, endringer i lovgiving, konjunktursvingninger, reguleringer fra offentlige myndigheter, feilaktige og uheldige forretningsrelaterte beslutninger. Forretningsrisiko er andre forhold enn kredittrisiko, markedsrisiko og operasjonell risiko. Strategisk risiko og eierrisiko inngår i forretningsrisiko. Ettersom forretningsrisiko kan oppstå som følge av ulike eksterne forhold, benyttes både kvalitative og kvantitative modeller for å identifisere og rapportere denne type risiko. God strategisk planlegging er det viktigste verktøyet for å redusere forretningsrisikoen.

Forretningsrisiko styres gjennom prosesser i styret og ledelsen i forbindelse med å ivareta konkurransefordelen for å gi ut lån til sparebanker. KfS har en løpende forretningsstrategiprosess som involverer styret, ledelsen og nøkkelpersoner i arbeidet. Forretningsrisiko følges opp gjennom løpende rapportering, resultatoppfølging, budsjettoppfølging og utarbeidelse av løpende prognoser. Strategiarbeidet er således en rullerende og fleksibel prosess som ivaretar kortsiktige og langsiktige utfordringer og mål.

Forretningsmessig eierrisiko er risikoen for at KfS blir påført negative resultater fra eierposter i strategisk eide selskap og/eller må tilføre ny egenkapital til disse selskapene. Eierselskap defineres som selskaper hvor KfS har en vesentlig eierandel og innflytelse. KfS har ingen eierposter i strategisk eide selskap.

Risiko for uforsvarlig gjeldsoppbygging

Gjennom selskapets modell for oppbygging av egenkapital gjennom medlemsinnskudd vil egenkapitalen alltid stå i et relativt konstant forhold til utlånsporteføljen. Selskapets uvektede kjernekapitalandel er lav som følge av lav risikovekt på selskapets utlån (20%). Dersom det innføres høyere risikovekter på lån til sparebanker vil medlemsinnkuddene og uvektet kjernekapitalandel øke tilsvarende.

Uvektet kjernekapitalandel kan likevel svekkes dersom selskapet øker innlån for å plassere midlene i andre aktiva enn utlån. Selskapet har selvpålagte kapitalkrav som er vesentlig høyere enn de regulatoriske. For å etterleve disse kravene vil en økt gjeldsoppbygging måtte plasseres i lavt risikovektede og lavt forrentede aktiva. Det er derfor ikke vesentlige insentiver knyttet til en slik virksomhet. Videre vil rammer for markedsrisiko, likviditetsrisiko og renterisiko begrense mulighet for uforsvarlig gjeldsoppbygging.

Note 3 Geografisk fordeling av utlån og antall banker (mill.kr)

(i mill. kr)

Utlån fordelt etter fylke	2016		2015	
	Antall	Utlån	Antall	Utlån
Akershus	2	220	3	245
Aust-Agder	6	770	7	795
Buskerud	1	100	1	100
Hordaland	4	485	4	421
Møre og Romsdal	6	689	6	614
Nord-Trøndelag	1	155	1	152
Nordland	3	180	3	162
Oppland	2	55	1	25
Oslo	1	145	1	145
Rogaland	3	512	4	710
Sogn og Fjordane	2	215	3	275
Sør-Trøndelag	9	915	9	885
Telemark	1	150	1	150
Vest-Agder	1	175	1	125
Vestfold	2	300	2	350
Østfold	3	325	3	425
Sum	47	5 391	50	5 579

Av lånene som ble utbetalt i 2016 var 69 % med løpetid på tre år eller mer mot 57 % i 2015.

Antall lån	Forfall 2017	Forfall 2018	Forfall 2019	Forfall 2020	Totalt
2013	23	290	902	-	1 192
2014	35	767	360	505	1 632
2015	29	427	490	180	1 097
2016	38	150	-	930	1 470
Sum	125	1 634	1 752	1 615	5 391

Engasjementsstørrelse	2016			2015		
	Mill. kr	%	Antall banker	Mill. kr	%	Antall banker
0 – 10 mill.	0	0	0	0	0	0
11 – 25 mill.	45	1	2	70	1	3
26 – 50 mill.	405	8	10	355	6	9
51 – 75 mill.	60	1	1	267	6	4
76 – 100 mill.	865	16	9	1 066	19	11
Over 100 mill.	4 016	74	25	3 821	68	23
Sum	5 391	100	47	5 579	100	50

Gjennomsnittlig engasjementsstørrelse er per 31.12.2016 kr 114,7 mill. (kr 111,5 mill.).

Låntakere gruppert etter forvaltningskapital og lån	Antall låntakere	Samlet lån	Utnyttelse låneramme
Forvaltningskapital over 10 mrd.	5	575	7 %
Forvaltningskapital 5 - 10 mrd.	4	507	25 %
Forvaltningskapital 3 – 5 mrd.	10	1282	42 %
Forvaltningskapital 1 – 3 mrd.	23	2817	66 %
Forvaltningskapital under 1 mrd.	5	210	55 %
Sum	47	5 391	25 %

Note 4 Risikoklassifisering

Norske sparebanker representerer en god risikoklasse. Ingen norsk sparebank har påført sine kreditorer tap siden 1934. Sparebankene er underlagt omfattende offentlig tilsyn ved Finanstilsynet og utviklingen i den enkelte bank følges opp av markedsaktører og analytikere.

I sin kredittvurdering av låntakerne legger KfS til grunn det omfattende kredittanalysearbeid som utføres av ratingbyråer, norske meglerhus og banker. Tidligere var det flere ulike meglerhus og banker som gav skyggerating til norske sparebanker. Dette ble det slutt på i tredje kvartal 2016 grunnet nye regler fra ESMA, som sier at det bare er offisielle ratingbyråer som kan gi rating basert på en skala. De største sparebankene har offisiell rating fra en eller flere anerkjente internasjonale ratingbyråer.

KfS fortsatte i 2016 å benytte skyggerating den enkelte sparebank hadde fra DNB Markets, Swedbank, Pareto Securities, Sparebank 1 Markets og Norne Securities. Skyggeratingene var stort sett basert på halvårstall fra 2016 og var fortsatt relativt nye. I 2017 vil metoden for risikoklassifiseringen bli endret, men foretaket vil fortsatt basere seg på tilgjengelige eksterne kredittanalyser som utføres av offisielle ratingbyråer, norske meglerhus og banker.

For at en bank skal kunne låne i foreningen er kravet at banken har ”investment grade” skyggerating – det vil si minimum BBB- karakter - fra minst tre av de fem over nevnte meglerhus. Dersom en bank innehar en offisiell rating fra et ratingbyrå skal denne legges til grunn. Basert på ovenstående er samtlige lån per 31.12.2016 i KfS plassert i risikoklasse A i en inndeling av lån i risikoklasser fra A til E, der A er beste klasse.

Nedenfor er vist en tabell som gir en oppsummering av samlet utlånsvolum til sparebankene ved utgangen av 2016 fordelt på skyggeratingklasse fra de fem ulike ratingkildene som KfS benyttet i 2016.

Kredittkarakter *)	DnB 1)	Norne 2)	Swedbank 3)	Pareto 4)	Spb 1 Markets 5)	Gjennomsnitt
A+	0,0 %	8,8 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	1,8 %
A	3,7 %	10,7 %	0,0 %	0,0 %	12,8 %	5,4 %
A-	20,3 %	40,8 %	22,4 %	7,9 %	55,3 %	29,3 %
BBB+	48,5 %	26,0 %	70,5 %	24,0 %	20,2 %	37,8 %
BBB	27,5 %	9,2 %	7,2 %	57,4 %	11,7 %	22,6 %
BBB-	0,0 %	3,9 %	0,0 %	10,8 %	0,0 %	2,9 %
BB+	0,0 %	0,6 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,1 %
	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %

1) DNB Markets

Bankrapporten 2016/2.

2) Norne Securities

Kredittboken 2016/1

3) Swedbank

Bankrapporten 2015.

4) Pareto Securities

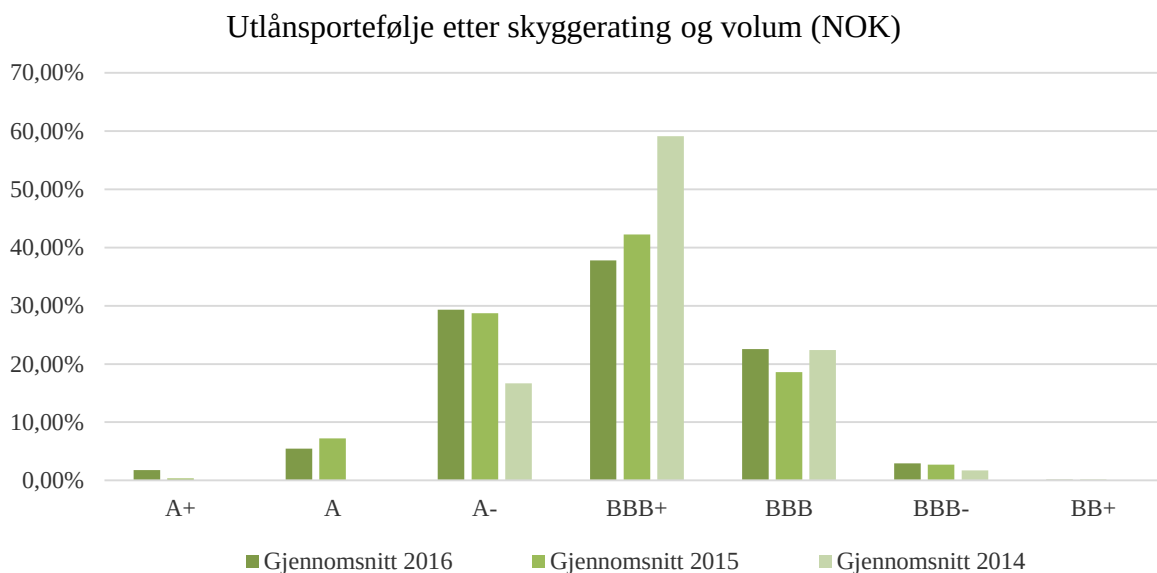
Bank-book 2016

5) Sparebank 1 Markets

Bankrapport 2015.

Kredittkarakter (skyggerating) er hentet fra en skala fra AAA (best) til C (dårligst). Karakteren beskriver låntakerens kredittverdighet og evne til å møte sine forpliktelser. Karakteren BBB- (investment grade) eller bedre reflekterer god kredittverdighet og god evne til å møte sine forpliktelser.

I figuren under har vi sammenstilt kreditratingen av utlånene i 2016 med tilsvarende tall for 2015 og 2014. Det har de to siste årene vært en bedring i kredittkvaliteten basert på eksterne skyggeratinger. Den positive utviklingen viser bankenes solide og gode kredittkvalitet. Nedturen i oljesektoren og det forhold at skyggeratingene i stor grad baserer seg på historiske data tilsier at vi kan forvente noe økt risiko for banker som er eksponert for lån gitt til bedrifter med tilknytning til oljevirksomhet. Det blir også av betydning i hvor stor grad nedgangen i oljerelatert virksomhet vil påvirke resten av økonomien. Selv om risikoen for tap har økt de siste årene, så har dette blitt motvirket av at bankenes buffere har økt betydelig gjennom flere år. Dermed har økt risiko i økonomien ikke fått effekt på skyggeratingene.

Styret i KfS fastsetter en kredittramme på den enkelte bank. For å få en kredittramme må en bank ha en estimert kredittkarakter (skyggerating) på BBB- eller bedre i et flertall av de eksterne ratinganalyser som KfS benytter ved kredittvurdering av bankene på det tidspunktet lånet innvilges.

Selv om alle låntakere i KfS er klassifisert i samme risikoklasse gjennomføres det en prisdifferensiering, slik at de som er best ratet, får en lavere pris enn de som er svakest ratet. Gjennom dette får man også med de godt ratede bankene som låntakere. Dermed blir gjennomsnittlig porteføljekvalitet høyere, antall låntakere stiger slik at risikospredningen bedres, og samlet lånevolum øker.

Note 5 Verdipapirer

(i hele 1000 kr)

KfS har ikke handelsportefølje av verdipapirer. Porteføljen av obligasjoner inneholder både bank- og finansobligasjoner og ansvarlig lånekapital i bank.

Det har vært følgende bevegelse i porteføljen i løpet av året:

	2016	2015
Bokført verdi 1.1.	195 822	135 604
Tilgang i løpet av året	10 428	84 233
Avgang i løpet av året	-60 753	-23 002
Av og nedskrivninger - tilbakeførte nedskrivninger	614	-1 013
Bokført verdi 31.12.	146 111	195 822
Markedsverdi 31.12.	146 244	195 822

Verdipapirporteføljen hadde følgende sammensetning ved utgangen av året:

Risikovekt	Debitorgruppe	2016	2015
	0 % Stats- og statsvektede obligasjoner	35 068	35 151
	10 % Bank- og finansobligasjoner (OMF)	44 979	34 664
	20 % Bank- og finansobligasjoner	25 029	49 255
	50 % Bank- og finansobligasjoner	25 005	55 446
	100 % Ansvarlig kapital i bank	16 030	21 307
Totalt		146 111	195 823
Markedsverdi 31.12.		146 244	195 823

Note 6 Pålydende av sertifikat- og obligasjonslån

(i hele 1000 kr)

	2016	2015
Samlet pålydende av sertifikatlån	70 000	345 000
Samlet pålydende av beholdning av egne sertifikater	-	50 000
Samlet pålydende av obligasjonsinnlån	5 253 000	5 228 000
Samlet pålydende av beholdning av egne obligasjoner	35 000	

Note 7 Innlån

(i hele kr)

Verdipapirnr (ISIN)	Lånebeskrivelse	Løpetid	Type lån 1)	Aktuell rente	Neste rente- regulering	Brutto utestående
Obligasjoner						
No0010669799	FRN 3 mnd nibor + 140 bp	18.01.2013-18.01.2018	FF RR	2,510%	18.01.2017	575 000 000
NO0010684350	FRN 3 mnd nibor + 85 bp	26.06.2013-10.02.2017	FF RR	1,920%	10.02.2017	423 000 000
NO0010692676	FRN 3 mnd nibor + 100 bp	28.10.2013-29.10.2018	FF RR	2,080%	30.01.2017	600 000 000
NO0010697196	FRN 3 mnd nibor + 90 bp	27.11.2013-27.02.2018	FF RR	2,030%	27.02.2017	515 000 000
NO0010703762	FRN 3 mnd nibor + 82 bp	12.02.2014-12.02.2019	FF RR	1,890%	13.02.2017	445 000 000
NO0010709926	FRN 3 mnd nibor + 51 bp	22.04.2014-18.04.2017	FF RR	1,620%	18.01.2017	500 000 000
NO0010720956	FRN 3 mnd nibor + 36 bp	01.10.2014-29.09.2017	FF RR	1,530%	02.01.2017	370 000 000
NO0010725286	FRN 3 mnd nibor + 69 bp	09.12.2014-09.12.2019	FF RR	1,820%	09.03.2017	450 000 000
No0010752876	FRN 3 mnd nibor + 110 bp	27.11.2015-27.11.2017	FF RR	2,230%	27.02.2017	325 000 000
NO0010755234	FRN 3 mnd nibor + 130 bp	14.01.2016-03.04.2019	FF RR	2,420%	03.01.2017	465 000 000
NO0010767866	FRN 3 mnd nibor + 92 bp	17.06.2016-17.06.2019	FF RR	2,070%	17.03.2017	135 000 000
NO0010768401	FRN 3 mnd nibor + 97 bp	24.06.2016-17.09.2019	FF RR	2,120%	17.03.2017	75 000 000
NO0010775216	FRN 3 mnd nibor + 92 bp	23.09.2016-17.09.2020	FF RR	2,070%	17.03.2017	375 000 000
Sum						5 253 000 000
Egenbeholdning						-35 000 000
Over og underkurser ved emisjoner						4 329 653
Sum i følge regnskapet						5 222 329 653
Sertifikatlån						
NO0010760267	FRN 3 mnd nibor + 63 bp	31.03.2016-31.03.2017	FF RR	1,840%	31.03.2017	70 000 000
Sum						70 000 000
Egenbeholdning						
Over og underkurser ved emisjoner						-3182
Sum i følge regnskapet						69 996 818

1) Forklaringer:

C: Call

FRN: (Floating Rate Note) Lån med flytende (regulerbar) rente.

FF Lån med fast forfall

RR Lån med regulerbar rente

Børsnotering

KfS har notert samtlige ordinære obligasjonslån på ABM (Alternative Bond Market)

Tillitsmann

KfS har inngått tillitsmannsavtale med Nordic Trustee ASA i forbindelse med samtlige ordinære obligasjonslån.

Tillitsmannen har ansvaret for at långivernes rettigheter blir ivaretatt. Tillitsmannen skal bl.a. påse at rentereguleringer og betaling av renter og avdrag skjer i henhold til avtale. Tillitsmannens ansvarsforhold fremgår av lånekontrakten.

Note 8 Restløpetid og rentereguleringstidspunkt for eiendeler og gjeld

(i hele 1000 kr)

KfS sine eiendeler består i vesentlig grad av mellomlange utlån. Disse er finansiert med obligasjonsinnlån med samme løpetid som utlånene og med egenkapital. KfS tilstreber like tidspunkter for renteregulering av eiendels- og gjeldssiden for å redusere risikoen ved renteendringer og vridning i avkastningskurven. For å dekke skjevheter mellom innlån og utlån benyttes i tillegg finansielle instrumenter utenom balansen.

Beløp fordelt etter avdragstidspunkt (likviditetsrisiko)

	Sum Balanse	Uten Forf	Inntil 1 mnd	1 - 3 mnd.	3 - 12 mnd.	1 - 5 år	Over 5 år
Eiendeler							
Innskudd i og utlån til finansinstitusjoner	9 879		9 879				
Nedbetalingslån til banker	5 391 000			412 000	1 222 000	3 757 000	-
Øvrige finansplasseringer	146 111		25 005	3 013	11 548	106 544	-
Andre eiendeler	16 230		169	16 021	-	39	-
Sum eiendeler	5 563 219		35 053	431 035	1 233 548	3 863 584	-
Gjeld							
Lån opptatt ved utstedelse av verdipapire	5 292 326			458 044	1 194 592	3 639 690	
Annen gjeld	17 950		11 394	4 703	2 198	-345	
Sum gjeld	5 310 276	-	11 394	462 747	1 196 790	3 639 345	-
Egenkapital	252 943	56 188			23 610	173 145	
Sum gjeld og egenkapital	5 563 219	56 188	11 394	462 747	1 220 400	3 812 490	-

Beløp fordelt etter rentereguleringstidspunkt (renterisiko)

	Sum Balanse	Uten regu	Inntil 1 mnd	1 - 3 mnd.	3 - 12 mnd.	1 - 5 år	Over 5 år
Eiendeler							
Innskudd i og utlån til finansinstitusjoner	9 879		9 879				
Nedbetalingslån til banker	5 391 000		2 519 000	2 872 000			
Øvrige finansplasseringer	146 111		26 479	119 632			
Andre eiendeler	16 230	16 230					
Sum eiendeler	5 563 219	16 230	2 555 358	2 991 632	-	-	-
Gjeld							
Lån opptatt ved utstedelse av verdipapire	5 292 326		2 516 042	2 776 284	-		
Annen gjeld	17 950	17 950					
Sum gjeld	5 310 276	17 950	2 516 042	2 776 284	-	-	-
Egenkapital	252 943	252 943					
Sum gjeld og egenkapital	5 563 219	270 893	2 516 042	2 776 284	-	-	-
Avvik før poster utenom balansen	-	-254 663	39 316	215 348	-	-	-
Poster utenom balansen			-	-	-		
Avvik etter poster utenom balansen		-254 663	39 316	215 348	-	-	-

Note 9 Rentederivatavtaler

KfS anvender de vanligste finansielle instrumenter utenom balansen for å styre KfSs renterisiko. KfS har ingen valutarisiko. Avtalene er inngått med anerkjente banker. Kredittrisikoen anses som lav. Per 31.12.16 er det ingen inngåtte avtaler om sikringsforretninger.

Note 10 Over- og underkurs ved innlån og aktivert gevinst/tap ved realisasjon av sikringsforretninger

(i hele 1000 kr)

Netto over- og underkurs ved innlån	2016	2015
Balanseført 1.1.	-10 157	-11 722
Tilført i perioden	1 222	-3 931
Kostnadsført/inntektsført i perioden	4 609	5 496
Balanseført 31.12.	-4 326	-10 157

Netto over- og underkurser ved innlån er ført som en korreksjonspost til sertifikat- og obligasjonsgjeld i regnskapet.

Netto balanseførte sikringsforretninger	2016	2015
Balanseført 1.1.	76	-758
Tilført i perioden	-573	-151
Kostnadsført/inntektsført i perioden	838	985
Balanseført 31.12.	341	76

Note 11 Renter av utlån til og fordringer på kunder

(i hele 1000 kr)

Renteinntektene på utlån består av renteinntekter fratrukket renterefusjon til låntakerne. Renterefusjonen kommer til utbetaling året etter at den er avsatt.

Renter av utlån til og fordringer på kunder	2016	2015
Brutto renter av utlån og fordringer på kunder	107 625	132 652
Renterefusjon til låntakerne	-7	261
Renter av utlån til og fordringer på kunder	107 618	132 913

Note 12 Nærstående parter

(i hele 1000 kr)

Eiendomskreditt

Eiendomskreditt tok sammen med 49 sparebanker initiativ til etableringen av KfS. Eiendomskreditt har en avtale med KfS om administrasjonssamarbeid. Mellomværende med Eiendomskreditt fremkommer under følgende poster i regnskapet for KfS.

	2016	2015
<u>Resultatregnskapet</u>		
Generelle administrasjonskostnader	750	760
<u>Balanse</u>		
Annen gjeld	191	142
Egenkapitalbeviskaital	5 000	5 000

Det vises for øvrig til note 14 når det gjelder lån gitt av foretaket til øvrige nærstående parter.

Note 13 Innskudd i og utlån til kredittinstitusjoner

I posten inngår bundne innskudd (skattetrekksmidler) med kr 154 451 i 2016.

Note 14 Utbetalinger og lån til ansatte og tillitsmenn i selskapet

(i hele kr)

	2016	2015
Lån til ansatte 1)	-	-
Lån til representantskapets medlemmer, styre og kontrollkomitémedlemmer samt selskaper hvor nevnte personer er ansvarlig medlem/styremedlem 1)	1 472 000 000	1 838 000 000
Utbetalinger til ansatte og tillitsmenn	2 343 567	2 580 645
<u>Styret</u>		
Peter Frølich	37 600	49 750
Knut Oscar Fleten	26 700	36 150
Oddstein Haugen	27 950	36 150
Tore Karlsen	27 950	36 150
Anne Maria Langeland	27 950	36 150
Sum godtgjørelse til styret	148 150	194 350
<u>Kontrollkomité 4)</u>		
Aage Kolderup Michelsen		30 300
Kjell Jostein Bø		21 750
Odd Einar Folland		21 750
Sum godtgjørelse til kontrollkomité	-	73 800
<u>Ledende ansatte 2)</u>		
Trond Tostrup	412 160	415 623
Lars W. Lynngård	671 000	676 659
Ann Cathrine Lærstad (til 1.11.16)	293 832	138 600
Johan K. Lyngvær (til 02.07.15)		242 056
Sum godtgjørelse til ledende ansatte	1 376 992	1 472 938
<u>Revisor 3)</u>		
Revisjon av årsregnskap	129 131	125 370
Annen finansiell revisjon	54 078	55 344
Sum godtgjørelse til revisor	183 209	180 714

1) Inkluderer lån til ledelsen

2) Godtgjørelsen til ledelsen omfatter lønn, pensjonskostnader og andre ytelser. Noen i ledelsen mottar også lønn fra Kredittforeningen for Sparebanker i samsvar med avtalen om administrasjonssamarbeid.

3) Godtgjørelsen gjelder kostnadsført revisjonshonorar inklusiv merverdiavgift

4) Kontrollkomité avviklet 1.1.16

Godtgjørelser til de ansatte er basert på fast lønn og det foreligger ikke bonusordninger for ansatte eller tillitsvalgte. Det foreligger heller ikke avtaler om særskilt vederlag ved opphør eller endring av ansettelsesforhold eller endring i verv. Godtgjørelser til representantskapet utgjør for valgperioden 2016-2017 kr 4 500,- per møte (kr 3 000,- ved telefonmøte). I tillegg har ordfører i representantskapet et fast honorar kr 11 000,- per år. Godtgjørelsene til styret og øvrige tillitsmenn utgjør kun honorarer. Andre godtgjørelser er ikke avtalt.

Note 15 Pensjonsforpliktelser og pensjonskostnader

KfS har ikke tegnet kollektiv pensjonsforsikring. Pensjonsrettigheter for ansatte som også arbeider i Eiendomskreditt AS er dekket gjennom forsikring tegnet av Eiendomskreditt.

Utover dette har KfS ikke pensjonsforpliktelser og dermed ingen pensjonskostnader.

Note 16 Skattekostnader

(i hele kr)

Utsatt skatt er beregnet på grunnlag av de midlertidige forskjellene som eksisterer ved utgangen av regnskapsåret mellom de regnskapsmessige og de skattemessige verdiene.

	2016	2015
Resultat før skattekostnad	2 921 995	1 679 208
pluss/minus endring i midlertidige forskjeller	-911 120	-8 005 827
pluss/minus endring fremførbart underskudd	-2 010 864	6 334 291
minus ikke skattepliktige inntekter (permanente forskjeller)	-11	-7 672
pluss ikke fradragsberettigede kostnader (permanente forskjeller)		
Skattepliktig inntekt	0	-

Innteksskatt 25% i 2016 (27% 2015)	0	-
pluss formueskatt	85 908	85 151
Sum betalbar skatt	85 908	85 151
pluss/minus for mye(-) lite (+) avsatt skatt i fjor	-15	-9 031
pluss/minus endring i utsatt skatt	730 496	501 387
Årets skattekostnad	816 389	577 507

Avstemming av årets skattekostnad

Resultat før skattekostnad	2 921 995	1 679 208
Beregnet skatt 25 %	730 499	453 386
Bokført skatt	816 389	577 507
Differanse	-85 890	-124 121

Differansen forklares slik

Skatteeffekten av ikke fradragsberettigede kostnader		
Skatteeffekt av ikke skattepliktige inntekter	-3	-2 071
For mye (-) / lite (+) avsatt skatt i fjor	-15	-9 031
Utsatt skatt 25% (endret fra 27% til 25% i 2015)	-	50 072
Formueskatt	85 908	85 151
	85 890	124 121

Utsatt skatt/ skattefordel i balansen

	2016	2015	Endring
Positive midlertidige forskjeller			
Verdipapirgjeld	10 588 771	10 722 567	133 796
Negative midlertidige forskjeller som kan utlignes			
Verdipapirer	-895 056	-1 482 300	-587 244
Sikkringsforretninger	341 244	-116 428	-457 672
Fremførbart underskudd	-9 616 591	-11 627 455	-2 010 864
Grunnlag for utsatt skatt/skattefordel (-)	418 369	-2 503 615	-2 921 984
Utsatt skatt/skattefordel 25% av grunnlaget	104 592	-625 904	-730 496

Note 17 Egenkapitalbeviskapital

KfS hadde ved utgangen av 2016 en egenkapitalbeviskapital på kr 50 millioner fordelt på 50 000 egenkapitalbevis pålydende kr 1 000. Egenkapitalbeviskapitalen ble tegnet til kurs 103 og ble innbetalt 18. mai 2004.

Egenkapitalbeviskapitalen inngikk som ren kjernekapital i den ansvarlige kapitalen. Etter en vedtektsendring i 2014 består nå ren kjernekapital av medlemsinnskuddet som trekkes ved utbetaling av lån.

Egenkapitalbeviskapitalen regnes fra 2014 med som tilleggskapital i kapitaldekningen.

Egenkapitalbevisene er ved utgangen av 2016 eiet av til sammen 45 sparebanker og Eiendoms kreditt.

Egenkapitalbevisenes omsettelighet er i henhold til vedtektene begrenset og betinget av samtykke fra styret i KfS, jfr. allmennaksjeloven §§ 4-15 til 4-17. Egenkapitalbevisene som er registrert i Verdipapirsentralen er ikke børsnotert.

Note 18 Egenkapitalbevegelse

(i hele 1000 kr)

Egenkapitalbevegelse (1 000 kr)	Balanse 31.12.2016	Årets overskudd	Balanse 31.12.2015
<u>Innskutt egenkapital</u>			
Medlemsinnskudd	196 755		232 935
Egenkapitalbeviskapital	50 000		50 000
Overkursfond	16		16
Sum innskutt egenkapital	246 771	-	282 951
<u>Fri egenkapital</u>			
Opptjent egenkapital	6 172	856	5 317
Sum egenkapital	252 943	856	288 268

Med innføringen av CRD IV i 2014 oppfylte ikke lenger egenkapitalbeviskapitalen de nye kriteriene for å kunne telle som ren kjernekapital. Rene kjernekapitalinstrumenter skal dekke den første og proporsjonalt største delen av tap ettersom de oppstår sammenlignet med alle kapitalinstrumenter utstedt av foretaket. I KfS er det medlemsinnskuddene som er den dårligst prioriterte kapitalen. Etter regnskapsregelverket som anvendes må rene kjernekapitalinstrumenter være klassifisert som egenkapital. For å tilpasse foretakets vedtekter til CRD IV ble disse endret i 2014. I vedtektene er medlemsinnskuddet, som tidligere var definert som ansvarlig lånekapital og telte med 50 % i kjernekapitalen og 50 % i tilleggskapitalen, nå å regne som egenkapital. Hele medlemsinnskuddet er dermed ren kjernekapital. Endringene i vedtektene innebærer videre at overskytende midler ved avvikling tilfaller medlemmene proratarisk etter medlemmenes innskudd. Etter vedtektsendringen i 2014 tilfredsstiller ikke egenkapitalbeviskapitalen kravene til å inngå som ren kjernekapital eller annen kjernekapital, det er nå å regne som tilleggskapital i beregningen av kapitaldekningen.

I henhold til regnskapslovens § 6-3 har KfS i regnskapet for 2016 ført medlemsinnskuddet opp under egenkapital på en egen linje under «Innskutt egenkapital».

Note 19 Kapitaldekning

(i hele 1000 kr)

Kapitaldekningsreglene setter krav til kapitaldekning for finansforetak. KfS rapporterer kapitaldekningen etter standardmetoden. Kapitaldekningsreglene setter et minimumskrav på 8 % ansvarlig kapital i forhold til en risikovekting av poster i og utenfor balansen, samt krav om ulike buffere som skal dekkes av ren kjernekapital.

Tellende ansvarlig kapital for KfS består av følgende elementer:

	2016	2015
Kjernekapital		
Overkursfond	16	16
Annen egenkapital	6 172	5 317
Medlemsinnskudd	196 755	232 935
Fradrag for utsatt skattefordel	0	-626
Sum kjernekapital/ ren kjernekapital	202 943	237 642
Tilleggskapital		
Egenkapitalbeviskapital	50 000	50 000
Sum tilleggskapital	50 000	50 000
Sum ansvarlig kapital	252 943	287 642
Risikovektet beregningsgrunnlag	1 179 229	1 309 496
Samlet minimumskrav til ansvarlig kapital	176 885	189 877
Kapitaldekning	21,45 %	21,97 %
Kjernekapitaldekning	17,21 %	18,15 %
Ren kjernekapitaldekning	17,21 %	18,15 %
Uvektet kjernekapitalandel	3,65 %	4,04 %

Spesifikasjon av samlet kapitalkrav

Standardmetoden	2016			2015		
Risikovekt	Bokført balanse	Vektet beløp	Kapital krav	Bokført balanse	Vektet beløp	Kapital krav
Multilaterale utviklingsbanker						
0 %	35 068			35 151		
Obligasjoner med fortrinnsrett						
10 %	44 979	4 498	360	34 664	3 466	277
Institusjoner						
20 %	5 291 947	1 058 389	84 671	5 406 371	1 081 274	86 502
50 %	175 005	87 502	7 000	360 446	180 223	14 418
100 %	16 220	16 220	1298	21 525	21 525	1722
Utsatt skattefordel				626		
Sum risikovektet balanse	5 563 219	1 166 609	93 329	5 858 783	1 286 488	102 919
Motpartsrisiko 1)				480 000	10 252	820
Kapitalkrav for operasjonell risiko		12 620	1 010		12 756	1 020
Sum beregningsgrunnlag	5 563 219	1 179 229	94 339	5 858 783	1 309 496	104 760
Bufferkrav						
Bevaringsbuffer (2,5%)			29 481			32 737
Motsyklisk buffer (1,5% fra 30.06.16)			17 688			13 095
Systemrisikobuffer (3%)			35 377			39 285
Samlet bufferkrav i ren kjernekapital			82 546			85 117
Minimumskrav til ansvarlig kapital			176 885			189 877

1) Motpartsrisiko etter markedsverdimetoden

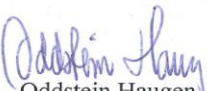
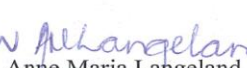
Erklæring i samsvar med verdipapirhandelsloven § 5-5

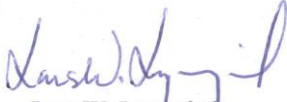
Vi erklærer etter beste overbevisning at årsregnskapet er utarbeidet i samsvar med gjeldende regnskapsstandarder og at opplysningene i regnskapet gir et rettviseende bilde av foretakets eiendeler, gjeld, finansielle stilling og resultat som helhet.

Vi erklærer også at årsberetningen gir en rettviseende oversikt over utviklingen, resultater og stillingen til foretaket, sammen med en beskrivelse av de mest sentrale risiko- og sikkerhetsfaktorer foretaket står overfor.

Bergen, 22. februar 2017

Styret for Kredittforeningen for Sparebanker

				
Peter Frølich	Oddstein Haugen	Anne Maria Langeland	Knut Oscar Fleten	Anne Grethe Sund
Styreleder	Nestleder	Styremedlem	Styremedlem	Styremedlem

Lars W. Lynngård
Adm.direktør

UAVHENGIG REVISORS BERETNING

Til representantskapsmøtet i Kredittforeningen for Sparebanker

Uttalelse om revisjonen av årsregnskapet

Konklusjon

Vi har revidert årsregnskapet for Kredittforeningen for Sparebanker som består av balanse per 31. desember 2016, resultatregnskap og kontantstrømpstilling for regnskapsåret avsluttet per denne datoen, og en beskrivelse av vesentlige anvendte regnskapsprinsipper og andre noteopplysninger.

Etter vår mening er årsregnskapet avgitt i samsvar med lov og forskrifter og gir et rettviseende bilde av selskapets finansielle stilling per 31. desember 2016, og av dets resultater og kontantstrømmer for regnskapsåret avsluttet per denne datoen i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge.

Grunnlag for konklusjonen

Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder de internasjonale revisjonsstandardene (ISA-ene). Våre oppgaver og plikter i henhold til disse standardene er beskrevet i avsnittet *Revisors oppgaver og plikter ved revisjon av årsregnskapet*. Vi er uavhengige av selskapet i samsvar med de relevante etiske kravene i Norge knyttet til revisjon slik det kreves i lov og forskrift. Vi har også overholdt våre øvrige etiske forpliktelser i samsvar med disse kravene. Etter vår oppfatning er innhentet revisjonsbevis tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Øvrig informasjon

Øvrig informasjon omfatter informasjon i selskapets årsrapport bortsett fra årsregnskapet og den tilhørende revisjonsberetningen. Styret og daglig leder (ledelsen) er ansvarlig for øvrig informasjon. Vår uttalelse om revisjonen av årsregnskapet dekker ikke øvrig informasjon, og vi attesterer ikke den øvrige informasjonen.

I forbindelse med revisjonen av årsregnskapet er det vår oppgave å lese øvrig informasjon med det formål å vurdere hvorvidt det foreligger vesentlig inkonsistens mellom øvrig informasjon og årsregnskapet eller kunnskap vi har opparbeidet oss under revisjonen, eller hvorvidt den ellers viser seg å inneholde vesentlig feilinformasjon. Dersom vi konkluderer med at den øvrige informasjonen inneholder vesentlig feilinformasjon, er vi pålagt å rapportere det. Vi har ingenting å rapportere i så henseende.

Ledelsens ansvar for årsregnskapet

Ledelsen er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet i samsvar med lov og forskrifter, herunder for at det gir et rettviseende bilde i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge. Ledelsen er også ansvarlig for slik intern kontroll som den finner nødvendig for å kunne utarbeide et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller feil.

Ved utarbeidelsen av årsregnskapet må ledelsen ta standpunkt til selskapets evne til fortsatt drift og opplyse om forhold av betydning for fortsatt drift. Forutsetningen om fortsatt drift skal legges til grunn for årsregnskapet med mindre ledelsen enten har til hensikt å avvikle selskapet eller legge ned virksomheten, eller ikke har noe annet realistisk alternativ.

Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet

Vårt mål er å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller feil, og å avgi en revisjonsberetning som inneholder vår konklusjon. Betryggende sikkerhet er en høy grad av sikkerhet, men ingen garanti for at en revisjon utført i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, alltid vil avdekke vesentlig feilinformasjon. Feilinformasjon kan skyldes misligheter eller feil og er å anse som vesentlig

dersom den enkeltvis eller samlet med rimelighet kan forventes å påvirke de økonomiske beslutningene som brukerne foretar på grunnlag av årsregnskapet.

Som del av en revisjon i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, utøver vi profesjonelt skjønn og utviser profesjonell skepsis gjennom hele revisjonen. I tillegg:

- ▶ identifiserer og anslår vi risikoen for vesentlig feilinformasjon i årsregnskapet, enten det skyldes misligheter eller feil. Vi utformer og gjennomfører revisjonshandlinger for å håndtere slike risikoer, og innhenter revisjonsbevis som er tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon. Risikoen for at vesentlig feilinformasjon som følge av misligheter ikke blir avdekket, er høyere enn for feilinformasjon som skyldes feil, siden misligheter kan innebære samarbeid, forfalskning, bevisste utelatelser, uriktige fremstillinger eller overstyring av intern kontroll;
- ▶ opparbeider vi oss en forståelse av den interne kontrollen som er relevant for revisjonen, for å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige etter omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om effektiviteten av selskapets interne kontroll;
- ▶ vurderer vi om de anvendte regnskapsprinsippene er hensiktsmessige og om regnskapsestimatene og tilhørende noteopplysninger utarbeidet av ledelsen er rimelige;
- ▶ konkluderer vi på om ledelsens bruk av fortsatt drift-forutsetningen er hensiktsmessig, og, basert på innhentede revisjonsbevis, hvorvidt det foreligger vesentlig usikkerhet knyttet til hendelser eller forhold som kan skape betydelig tvil om selskapets evne til fortsatt drift. Dersom vi konkluderer med at det foreligger vesentlig usikkerhet, kreves det at vi i revisjonsberetningen henleder oppmerksomheten på tilleggsopplysningene i årsregnskapet. Hvis slike tilleggsopplysninger ikke er tilstrekkelige, må vi modifisere vår konklusjon. Våre konklusjoner er basert på revisjonsbevis innhentet frem til datoen for revisjonsberetningen. Etterfølgende hendelser eller forhold kan imidlertid medføre at selskapets evne til fortsatt drift ikke lenger er til stede;
- ▶ vurderer vi den samlede presentasjonen, strukturen og innholdet i årsregnskapet, inkludert tilleggsopplysningene, og hvorvidt årsregnskapet gir uttrykk for de underliggende transaksjonene og hendelsene på en måte som gir et rettviseende bilde.

Vi kommuniserer med styret blant annet om det planlagte omfanget av revisjonen, tidspunktet for vårt revisjonsarbeid og eventuelle vesentlige funn i vår revisjon, herunder vesentlige svakheter i den interne kontrollen som vi avdekker gjennom vårt arbeid.

Uttalelse om øvrige lovmessige krav

Konklusjon om årsberetningen

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, mener vi at opplysningene i årsberetningen om årsregnskapet, forutsetningen om fortsatt drift og forslaget til disponering av resultatet er konsistente med årsregnskapet og i samsvar med lov og forskrifter.

Konklusjon om registrering og dokumentasjon

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendige i henhold til internasjonal standard for attestasjonsoppdrag (ISAE) 3000 «Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisorkontroll av historisk finansiell informasjon», mener vi at ledelsen har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av selskapets regnskapsopplysninger i samsvar med lov og god bokføringsskikk i Norge.

Bergen, 22. februar 2017
ERNST & YOUNG AS

Eirik Moe
statsautorisert revisor

Vollane 1, 5105 Eidsvåg

Telefon: 55 33 27 00

E-post: kfs@eiendomskreditt.no

www.kredittforeningen.no